

SPANNING

EN NU DOORPAKKEN

UITGAVE VAN HET WETENSCHAPPELIJK BUREAU VAN DE SP

Verschijnt 11 keer per jaar, jaargang 14, nummer 7, augustus 2012

EN NU DOORPAKKEN

Hoewel de vooruitzichten voor een goede verkiezingsuitslag gunstig zijn, mogen we ons nu niet al rijk rekenen. We zullen nu moeten doorpakken om zoveel mogelijk kiezers achter ons te krijgen om Nederland socialer en menselijker te maken. Tiny Kox legt in zijn artikel over de verkiezingscampagne uit wat de beste strategie is om van de verkiezingen een groot succes te maken.

De noodzaak dat de SP na 12 september gaat meeregeren wordt immers met de dag groter. Armoede onder kinderen neemt steeds meer toe, de inkomensongelijkheid in Nederland groeit en de marktwerking in de zorg is, zoals Ineke Palm aan de hand van de thuiszorg laat zien, funest voor de kwaliteit van de zorg. Niet voor niets noemde Emile Roemer deze drie punten tijdens zijn speech op het XVIII Congres van 2 juni jongstleden, want in een beschaafd en welvarend land als Nederland zouden kinderen niet in armoede mogen opgroeien,

zouden de inkomensverschillen tussen arm en rijk klein moeten zijn en zou de kwaliteit van de zorg gewaarborgd moeten worden.

Verder legt Hans van Heijningen deze in Spanning de principes achter de afdrachtregeling uit en hij houdt een warm pleidooi voor de instandhouding van de regeling. Dennis de Jong zet de Europa-standpunten van de SP uiteen.

Econoom David Hollanders recenseerde voor Spanning het nieuwe boek van Nobelprijswinnaar Paul Krugman en historicus Matthias van Rossum bespreekt het pas verschenen manifest van Maina van der Zwan over een strijdbare en democratische vakbeweging.

Directrice van het Internationaal Danstheater Sophie Lambo laat in een interview haar licht schijnen over de keiharde bezuinigingen die de kunst- en cultuursector treffen en historicus Robert Vonk schetst in deel 4 van de rubriek Parels uit de Parlementaire Geschiedenis de totstandkoming van de AWBZ. Ook is er aandacht in deze Spanning voor de huursector, want dankzij diverse maatregelen van het kabinet-Rutte zijn de huren fors gestegen.

Tot slot analyseert Arjan Vliegenthart de belangrijkste onderwerpen tijdens deze verkiezingen zoals die uit recent onderzoek van TNS Nipo naar voren komen.

RECTIFICATIE

De kop van het Spanning-nummer van juni luidt: 'Ieren zeggen 'ja' tegen het ESM-verdrag, maar de strijd gaat door'. Hoewel het publieke debat in Ierland zich toespitste op het ESM (het noodfonds dat de euro moet redden) stemden de Ieren in het referendum feitelijk over het zogenaamde sixpack, dat voorziet in de overdracht van begrotingsbevoegdheden aan Brussel. Instemming met het sixpack is een formele voorwaarde voor EU-landen om voor ESM-steun in aanmerking te komen.

INHOUD

3

NU SP

6

**INKOMENSONGELIJKHEID
IN NEDERLAND**

8

HOE PAKKEN WE DE ZORG TERUG?

10

MET SOLIDAIRE GROET

11

STOP DEZE DEPRESSIE NU

12

**DE AFDRACHTREGELING: EEN REGELING
OM TROTS OP TE ZIJN**

14

DE SP EN EUROPA

16

**EEN OP DE TIEN NEDERLANDSE
KINDEREN GROEIT OP IN ARMOEDE**

17

**EEN OPROEP TOT EEN STRIJDARE EN
DEMOCRATISCHE VAKBEWEGING**

18

KUNST GAAT ONS ALLEMAAL AAN

20

HUREN WORDT STEEDS DUURDER

22

**PERELS UIT DE PARLEMENTAIRE
GESCHIEDENIS 4**

24

**DE BELANGRIJKSTE THEMA'S
BIJ DE VERKIEZINGEN**

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het
Wetenschappelijk Bureau van de SP

Een abonnement kost 12 euro per jaar voor
SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De
betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 40

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Tijmen Lucie

Arjan Vliegenthart

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Redactieraad

Hans van Heijningen

Tiny Kox

Ronald van Raak

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

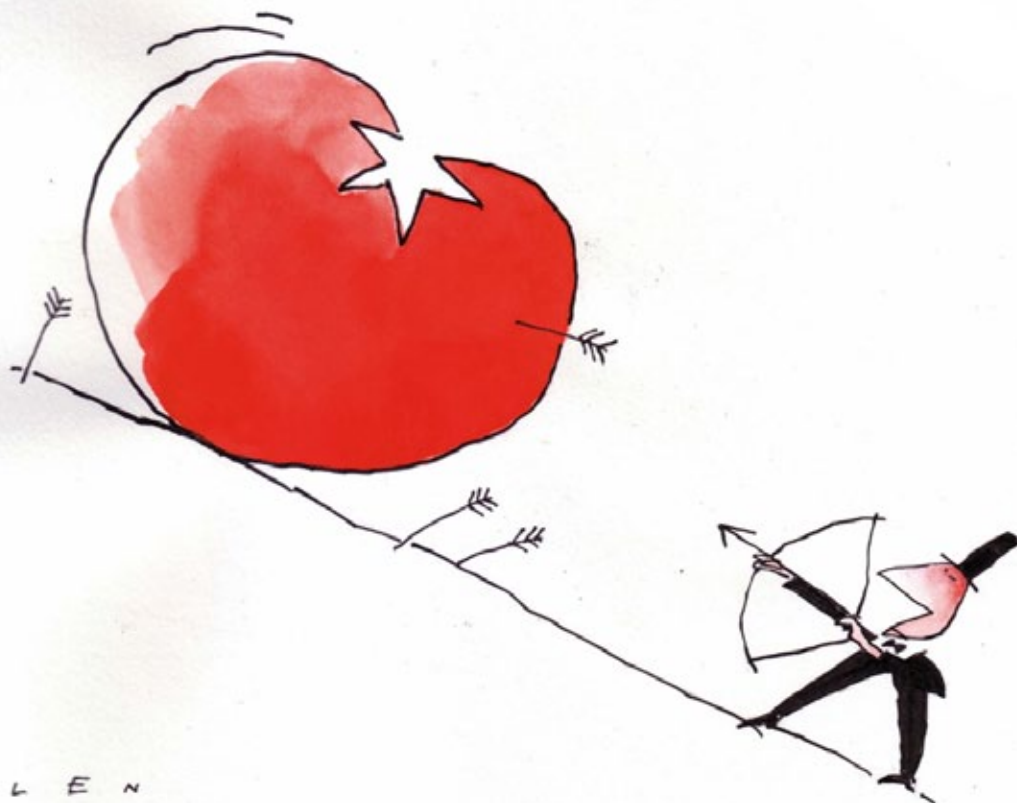
Antoni Gracia

Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

Foto cover

Sander van Oorspronk

DOE MEE MET DE GROOTSTE SP-CAMPAGNE OOIT

NU SP!

Tekst: Tiny Kox Foto: Sander van Oorspronk

Alle seinen staan op winst – maar pas op 12 september wordt de eindbalans opgemaakt. Precies daarom is het zaak dat de hele SP deze weken overal vol gas geeft en de schouders zet onder de meest omvangrijke verkiezingscampagne uit onze geschiedenis. Er is van alles te doen – en het mooiste is om op alle fronten de slag aan te gaan. NU SP!

FOLDEREN: 3 MILJOEN HUISHOUDENS LANGS

Op grote schaal mensen informeren over de komende verkiezingen en de positie van de SP. Flyeren, heet het tegenwoordig ook wel. Hoe dan ook, het gaat om grote getallen. Bijna

3,3 miljoen verkiezingsfolders zijn besteld door de SP-afdelingen. Dat is een record. In totaal telt Nederland ruim 7 miljoen huishoudens. Bijna de helft krijgt als het goed is de verkiezingsfolder thuis bezorgd. Dat wordt door heel veel kiezers erg gewaardeerd. De wetenschap dat de SP niet

alleen een buitengewone voorman in Emile Roemer heeft, maar ook in het hele land vrijwillige activisten, die het verhaal van Roemer en de SP uitdragen, is volgens velen een extra plus voor onze partij.

BUURTEN: HOE MEER, HOE BETER

Folders in de brievenbus doen is heel nuttig. Folders persoonlijk afgeven is nog eindeloos veel beter. Alle afdelingen is aangeraden om zo te plannen dat er naast het grootschalig folderen ook heel veel mensen persoonlijk benaderd kunnen worden. Iets van de

politiek in huis krijgen, is leuk. Met iemand van de politiek even kunnen buurten, is natuurlijk nog veel leuker. Tweerichtingsverkeer, iets wat door heel veel kiezers enorm op prijs wordt gesteld. En voor onszelf is het een uitermate goede barometer om voortdurend de politieke stemming te peilen. Gaan veel mensen stemmen, of blijven er nogal wat thuis? Wat zijn de belangrijkste onderwerpen voor de kiezers, welke vragen worden ons het meest gesteld? En soms is het hét moment voor mensen om te besluiten nu toch maar eens lid van de SP te worden. Dat is natuurlijk helemaal mooi. Dus als je gaat buurten in een buurt, heb dan altijd ook ledenfolder-tjes bij de hand!

BIJ DE BEDRIJFSPOORT: ALTIJD DICHT BIJ DE WERKENDE KLASSE

Speciale aandacht geeft de SP altijd aan werkende mensen. Het is breed bekend: als er in alle vroegte mensen aan de bedrijfspoot of bij de bouwput staan, zullen dat wel SP'ers zijn. We hebben ook een bijzondere band met de werkende mensen in dit land. En we zijn trots dat opinieonderzoek laat zien dat het omgekeerde ook steeds meer het geval wordt. Werknemers met een modaal salaris of minder noemen de SP het meest als de partij die hen vertrouwen inboezemt. Afgezet tegen de genoten opleiding, scoort de SP momenteel onder lager opgeleiden 25 procent tegen de VVD 15 procent. Logisch dat er dus ook een aparte Solidair-Krant komt voor aan de bedrijfspoot en bij de bouwput.

NOOIT TE OUD OM SP TE STEMMEN

In het verleden viel het niet mee om ouderen SP te laten stemmen. Begrijpelijk: veel ouderen maken een 'vaste keuze'. Maar ook daar zit beweging in. Toen in recent onderzoek onder ouderen gevraagd werd welke partij standpunten heeft die het meest overeenkomen met de opvattingen in de doelgroep, scoorde de SP voor het eerst het hoogst, met 15 procent. De VVD haalde in hetzelfde onderzoek niet meer dan 5 procent. Natuurlijk laten ouderen hun stemkeuze doorgaans niet alleen afhangen van wat een partij voor oudere mensen in petto heeft.

ROOD jongeren bij de IJs-Express.

Daarom scoort de SP uiteindelijk veel hoger onder ouderen dan bijvoorbeeld de specifiek op ouderen gerichte partij 50Plus. Het ligt voor de hand dat we adviseren om ook stevig werk te maken van het aanspreken van oudere burgers. In seniorenwoningen, in complexen waar gemiddeld meer oudere huurders wonen, maar ook in verzorgingshuizen. Naast de gewone verkiezingsfolder hebben we ook de speciale krant Ouderen Nu, met specifieke info over de situatie van oudere mensen.

THUISBLIJVEN HELPT NIET

Nederland kent een bijzonder fenomeen: sociaaleconomische opkomstverschillen. Gemiddeld stemmen mensen met lagere inkomens en lagere opleidingen beduidend minder dan mensen met hogere inkomens en opleidingen. En dat terwijl de politiek vooral ingrijpende beslissingen neemt over mensen die

het minder getroffen hebben. Alle reden om extra aandacht te geven aan wijken waar de opkomst onder het gemiddelde ligt. Dat leidt niet meteen tot hogere scores voor de SP, maar het doet veel mensen goed dat wij deze wijken niet afschrijven maar juist meer aandacht schenken. Ook een heel bijzondere kans om te peilen wat hen weghoudt bij de stembus – en hoe we daar iets aan kunnen doen. In veel afdelingen trekken we deze wijken in onder het motto 'thuisblijven helpt niet, SP stemmen well!'

TOT DE LAATSTE DAG

Actieve SP'ers zijn nu al volop bezig met de komende verkiezingen. Veel kiezers gaan zich pas de laatste dagen meer dan normaal verdiepen in wat er politiek te koop is. Het is zaak om dan ook overal in beeld te zijn. Bijvoorbeeld met een speciale folder voor de laatste dagen, met heldere informatie wat de plannen van de SP zijn, wat ze

kosten en hoe we ze betalen – en waar andere partijen hun geld halen en uitgeven. Zeker in de laatste week is het bovengemiddeld effectief om deze foldertjes persoonlijk af te geven. Ook een mooie kans om laatste twijfels weg te halen en laatste zetjes in de goede richting te geven.

SUPERACTIEVE STANDS

Standen in het stadscentrum – het is een bekend beeld. Maar ook daar vallen de SP-standen op. Onze mensen staan niet achter hun kraam te wachten maar gaan naar passanten toe. Dat zorgt voor veel meer dynamiek. En we zorgen dat onze vrijwilligers extra spulletjes bij de hand hebben om de aandacht te trekken. Van leuke ballons tot stickers en posters. En we hebben tegenwoordig prachtige stands. Tip: ruim na afloop

folders op die op de grond terecht zijn gekomen. Staat wel zo netjes en het maakt een prima indruk!

RAAMPPOSTERS, DE MOOIESTE SP-ADVERTENTIE

Partij kiezen is niet eenvoudig – duidelijk laten zien welke partij de jouwe is vergt nog wat meer moed. Daarom scheelt het als we een handje helpen. Door om te beginnen alle SP-leden aan te moedigen om een mooie raamposter voor het raam te hangen. Tip: laat de vrijwilligers die de Tribune verspreiden, onze ledenkrant, in augustus een rolletje plakband meenemen. De Tribune bevat voor ieder lid een poster. Even een handje helpen, en we hebben de SP prachtig in het straatbeeld hangen. Zeker als je de raamposters optelt bij alle billboards die op bushokjes en treinstations gaan verschijnen in de laatste dagen van de campagne. Niemand zal ons dan over het hoofd kunnen zien.

PLAKKEN: DE EERSTE EN DE LAATSTE ZIJN

Altijd een bijzondere klus: posters plakken. We hebben ze in alle maten en soorten. Ze passen natuurlijk prima op de speciale verkiezingsborden die elke gemeente hoort te plaatsen. Maar er zijn in elke gemeente ook nog andere plekken waar posters prima passen en niemand in de weg hangen. Twee tips: gebruik goede lijm, het Nederlandse weer doet vaak een aanslag op een geplakte poster. En laat de plakkers hun route regelmatig nalopen om alles weer op orde te brengen. Ook zo kunnen we opvallen. En natuurlijk zijn er, meteen nadat de stembussen sluiten, voor alle afdelingen onze 'SP stemmers bedankt'-posters. Als finishing touch.

OOK CYBERSPACE IS VAN ONS

'De straat is van ons' is een slogan die veel partijafdelingen met trots uitspreken. En dat moet ook zeker zo blijven. Maar behalve in de gewone wereld is er tegenwoordig ook veel te doen in cyberspace. Ook daar kunnen onze vrijwilligers aan de slag. Door te reageren op internetstellingen, cyberspace-debatten, online krantenartikelen en noem maar op. We brengen deze maand ook een spectaculair e-magazine uit, met allerlei bijzondere info over de mensen en de plannen van de SP. Als

onze achterban vervolgens zorgt dat al hun cyberspace-contacten een link naar het e-magazine krijgen toegestuurd, dan worden we ook kampioen in internetfolderen!

ROOD ON THE ROAD... MET DE IJS-EXPRESS

ROOD, de jongerenorganisatie van de SP, zal overal in het land opduiken om met name jonge mensen aan te spreken over de komende verkiezingen. De ROOD-jongeren bieden hulp aan partijafdelingen die ook iets meer met jongeren willen. En ze trekken er zelf op uit met een spectaculaire aandachtstrekker: het gloednieuwe kunstproject van 2012 Architecten 'De IJs-Express', natuurlijk met speciaal tomaatjes, bereid naar een uniek recept van culinair specialist Johannes van Dam. De IJs-Express is kunstzinnig en spectaculair – maar vooral ook een voorbeeld van 'superuse': alles wat wordt gebruikt is gered van een gang naar de stortplaats en doet weer prima dienst in een totaal andere functie. Komt dat zien, boekingen via Lieke Smits, voorzitter van Rood!

SOEP EXPRESS, VOEDZAME KUNST OP WIELEN

Zomers zijn warm – maar niet altijd in Nederland. Dus trekt ook de SoeP-Express het land door. De opzienbarende creatie van beeldend kunstenaar Joep van Lieshout is tot in het verre buitenland bekend geworden. Door zijn vorm, zijn uitstraling – maar ook door de heerlijke tomatensoep die hij herbergt. Ook de soep is naar een recept van Johannes van Dam en wordt gemaakt door De Kleinste Soepfabriek. Wegkapitein Henk van de Wal komt op verzoek langs met de SoeP-Express – maar wie het eerst komt, die het eerst maalt!

ERVARINGEN DELEN

Campagne voeren is leuk, samen campagne voeren nog veel leuker. En daarom willen we graag zoveel mogelijk interessante ervaringen verzamelen. Stuur ze naar ons op net als de leukste campagnefoto's (campagnefotos@sp.nl). En zijn er vragen? Laat horen – dan zoeken we samen naar de beste antwoorden. Veel succes, op naar een geweldige uitslag op 12 september!

INKOMENSONGELIJKHEID IN NEDERLAND

Tekst: Tijmen Lucie

Gemiddeld verdiende de rijkste 10 procent van de Nederlandse bevolking in 2010 bijna negen keer zoveel als de armste 10 procent. In de jaren tachtig was dat nog zes keer zoveel. Hieruit blijkt dat de inkomensongelijkheid in Nederland verder is toegenomen.

GROOT VERSCHIL TUSSEN RIJKSTE EN ARMSTE 10% VAN DE BEVOLKING

Hoewel de inkomensongelijkheid volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek de afgelopen tien jaar nauwelijks veranderd is, moeten we toch concluderen dat de inkomens

van de rijkste en de armste 10 procent van de bevolking in de periode 1980-2010 verder uit elkaar zijn gegroeid. De laagste decielgroep (10%-inkomensgroep) verdiende in 2010 (meest recente cijfers van het CBS) 2,6 procent van het totale inkomen en de hoogste decielgroep 22,9 procent. Dit betekent dat de rijkste 10 procent 8,8 keer meer verdiende dan de armste 10 procent. Kijken we naar het persoonlijk besteedbaar inkomen (in plaats van naar het huishoudinkomen, zoals hierboven is vermeld) dan zijn de verschillen nog groter. Vergelijken we in dit geval de hoogste met de laagste

decielgroep dan blijkt dat de rijkste 10 procent ruim 13 keer meer te besteden had dan de armste 10 procent.

Het bovenstaande geldt niet alleen voor Nederland, want uit het rapport *Divided we stand: Why inequality keeps rising* van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) uit december 2011 komt naar voren dat de inkomensongelijkheid in de afgelopen dertig jaar in de meeste OESO-landen is toegenomen. De rijkste 10 procent van de bevolking strijkt nu gemiddeld 9 keer meer op dan de armste 10 procent. In Duitsland, Denemarken en Zweden, waar de inkomensverschillen traditioneel het kleinst zijn, is deze verhouding 6:1 (tegenover 5:1 in de jaren tachtig). In de Verenigde Staten 14:1 en in Chili zijn de verschillen tussen de hoogste en laagste inkomens het grootst, namelijk 27:1. Voor Nederland is deze verhouding volgens de laatste cijfers van het CBS dus bijna 9:1.

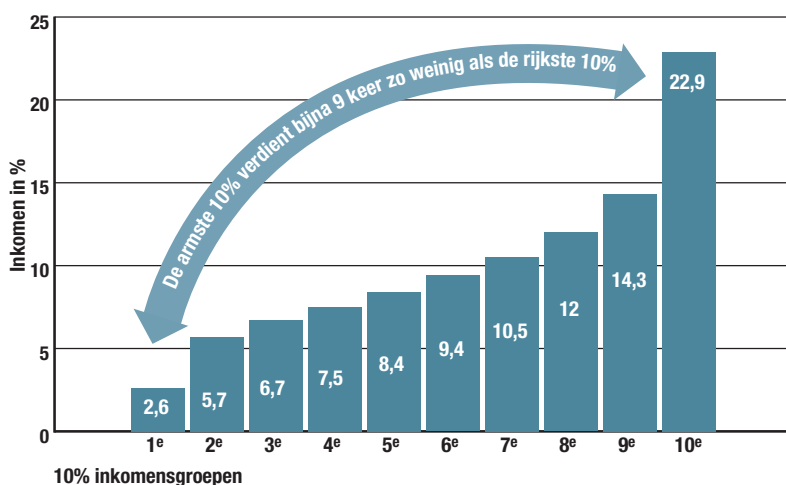
BIJNA 1 OP DE 14 HUISHOUDENS LEEFT IN ARMOEDE

In 2010 hadden maar liefst 534.000 particuliere huishoudens minstens 1 jaar lang een inkomen dat onder de door het CBS gehanteerde lage-inkomensgrens (940 euro voor een alleenstaande) lag, wat neerkomt op ongeveer 1 op de 14 huishoudens. Dat betekende een toename van 7.000 huishoudens ten opzichte van het jaar daarvoor. Van de 534.000 huishoudens zaten er 152.000 langdurig (4 jaar of langer) onder deze lage-inkomensgrens. Om een indruk te krijgen van de ernst van de situatie: bijna 1,1 miljoen Nederlanders konden in 2010 niet of nauwelijks hun rekeningen meer betalen en hadden geen geld voor goede voeding, een sportclub of nieuwe kleding.

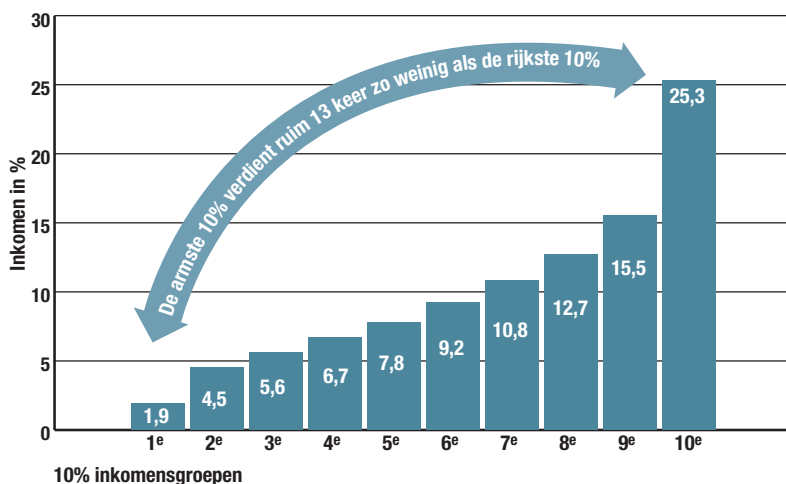
GROTE VERSCHILLEN TUSSEN HUISHOUDENS

Het percentage onder de lage inkomens verschilt per type huishou-

GRAFIEK 1. HUISHOUDINKOMEN

GRAFIEK 2. PERSOONLIJK INKOMEN

den. Bij eenpersoonshuishoudens komt het vaker voor dan bij meerpersoonshuishoudens, respectievelijk 12,5 en 5,3 procent. Een laag inkomen kwam in 2010 het meest voor bij eenoudergezinnen met minderjarige kinderen. Van hen had ruim 25 procent een inkomen onder de lage-inkomensgrens, waarvan 8 procent al 4 jaar of langer. Ook niet-westerse allochtonen hebben een grote kans op armoede. In 2010 zat bijna een kwart (22,6 procent) onder de grens, waarvan 9 procent langdurig. Dat is 4 keer zo veel als onder autochtonen.

ARMOEDE NEEMT VERDER TOE

Uit een gezamenlijk rapport van het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Centraal Planbureau van december 2011 komt naar voren dat er eind 2012 naar schatting 60.000 huishoudens onder de lage-inkomensgrens zijn bijgekomen. Volgens de berekeningen groeit het aantal huishoudens onder de lage-inkomensgrens in 2012 naar 588.000 (8,5 procent van alle huishoudens). Deze cijfers overziende is het onbegrijpelijk dat de topinkomens, zoals recentelijk weer naar buiten kwam bij de ouderenzorg, maar blijven stijgen. Wanneer deze ontwikkeling geen halt wordt toege-

roepen, zullen de verschillen tussen de hoogste en laagste inkomens steeds verder toenemen en zullen wij niet langer tot de landen met de kleinste inkomensongelijkheid behoren.

Bronnen

- Cijfers over inkomensongelijkheid en lage inkomens op: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication>.
- OESO-rapport *Divided we stand: Why inequality keeps rising*, december 2011.
- Centraal Bureau voor de Statistiek en Centraal Planbureau, Armoedesignalement 2011.

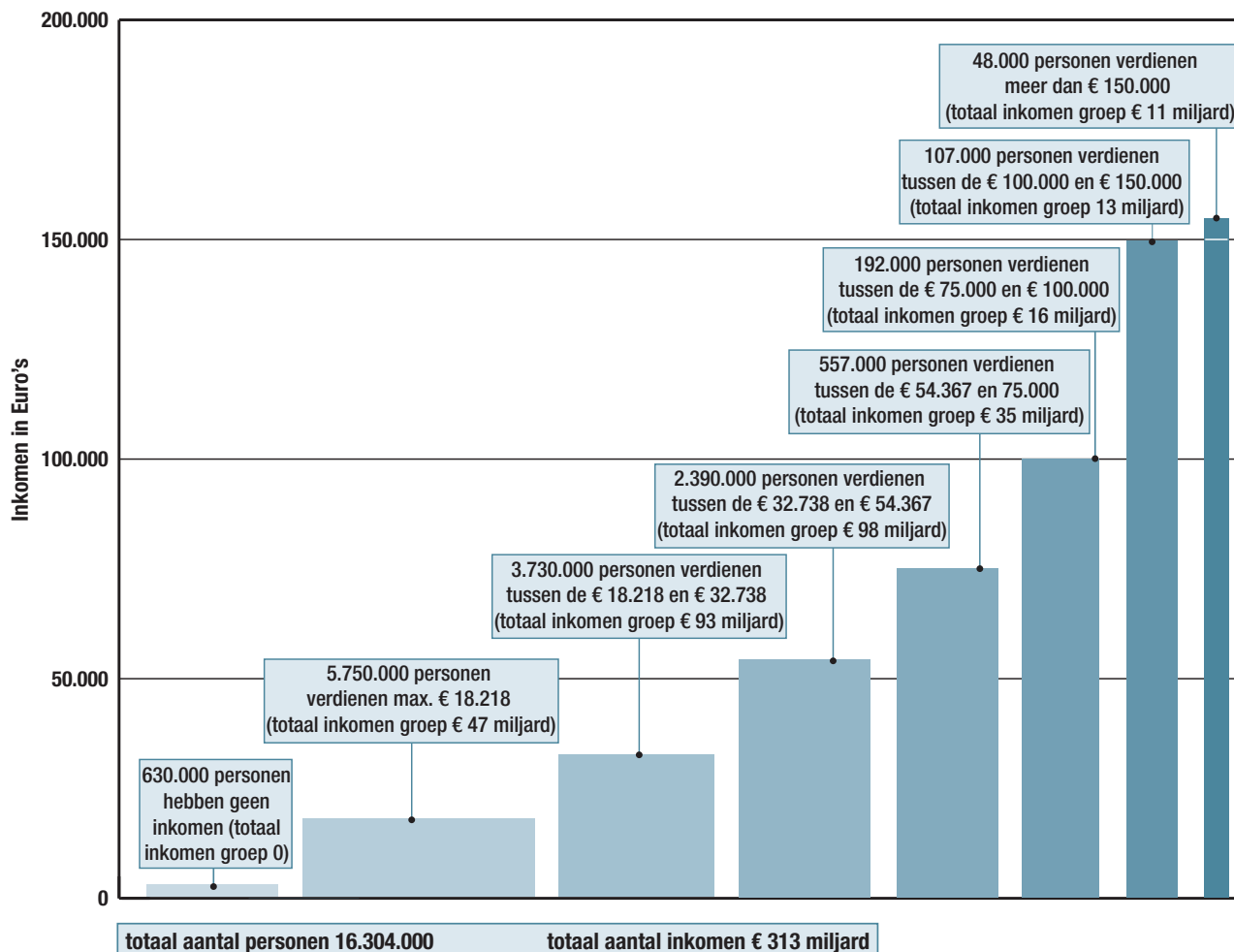
INKOMENSVERDELING IN NEDERLAND

Om nu inzicht te krijgen in de verdeling van inkomens biedt de onderstaande infographic uitkomst. Hieruit blijkt dat 904.000 Nederlanders een inkomen hebben van meer dan 54.367 euro en daarmee in het hoogste belastingtarief van 52 procent zitten. Samen verdienen zij 75 miljard.

Dat is 24 procent van het totale inkomen in Nederland. Het modale inkomen (dat wat de meeste mensen verdienen) ligt op 33.000 euro bruto. Opvallend is dat maar liefst driekwart van de zelfstandigen hier onder zit. Verder is het zo dat bijna evenveel mannen als vrouwen een inkomen

hebben, maar dat vrouwen minder verdienen. Oorzaken hiervoor zijn o.a. dat vrouwen vaker parttime werken en veelal een baan hebben in de zorg of het onderwijs met een relatief laag uurloon. Er zijn 48.000 vrouwen die meer verdienen dan 75.000 euro. Bij mannen zijn dat er 300.000.

GRAFIEK 3. INKOMENSVERDELING

bron: CBS en NPCR Handelsblad 10 mei 2012

HOE PAKKEN WE DE ZORG TERUG?

Tekst: Ineke Palm Foto: Bas Stoffelsen

Een van de belangrijke SP-punten is het stoppen van de marktwerking in de zorg. De publieke zaak – dat wat voor ons allen van belang is – hoort onder democratische controle te staan. De afgelopen decennia heeft de politiek de verantwoordelijkheid voor de publieke zaak echter steeds verder van zich afgeschoven. In de zorg gaat het om ‘gereguleerde’ marktwerking: marktwerking binnen de door de overheid gestelde voorwaarden en beperkingen. Maar wie reguleert? Wie beslist er en op basis waarvan? In dit artikel een analyse aan de hand van de huishoudelijke verzorging.

‘De publieke zaak steunt op vijf pilaren: democratische legitimiteit, moraliteit, het lange-termijnperspectief, erkenning van de samenhang der dingen en het algemeen belang. Deze pilaren kent de markt niet en zijn dus door de markt niet gewaarborgd. Sterker nog, zij kunnen zelfs worden aangetast als er marktwerking in de publieke sector wordt gebracht’, aldus Agnes Kant in 2008. In het jaarverslag van de Raad van State over datzelfde jaar liet ook voorzitter Tjeenk Willink zich kritisch uit over de ‘marktdemocratie’. De

politiek heeft onvoldoende onderkend dat ‘bij de introductie van vormen van marktwerking in de publieke sector een wisseling van perspectief plaatsvindt. Niet meer het algemeen belang staat voorop maar het maken van winst. Bij de ondernemers vervaagt het besef van de publieke functie van hun onderneming. Tegelijk verslapt de politieke controle.’

WIE GAAT ER OVER? EUROPA, DE MARKT OF TOCH LIEVER DE POLITIEK?

In de huishoudelijke verzorging ging het mis met de overdracht van dit deel van de thuiszorg naar de gemeenten via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De huishoudelijke verzorging zou voortaan uitgebreid Europees aanbesteed moeten worden. Dat moest van Europa, was het terugkerende credo van de regering. Bij het uitgebreide Europees aanbesteden (2a-procedure) wordt een bestek uitgeschreven waarop iedere partij die denkt te voldoen aan de eisen, kan intekenen voor de gunning. Gemeentebesturen hebben er vervolgens geen grip meer op, de markt beslist. Zo verloor in Rotterdam tot ieders schrik de Thuiszorg Rotterdam de eerste aanbesteding, waardoor honderden thuiszorgmedewerkers met ontslag werden bedreigd.

Agnes Kant probeerde vele malen het verplichte aanbesteden op de agenda te krijgen. Tevergeefs. Er was een wet (Leijten/Kant) voor nodig om het debat hierover op gang te krijgen. De regering bleef zich verzetten. Zelfs toen de wet door beide Kamers was aangenomen, wilde de regering aanvankelijk niet tekenen. Het zou in strijd zijn met de Europese regelgeving over aanbesteding. De regering heeft zich uiteindelijk moeten neerleggen bij de uitspraken van het parlement. Dat heeft duidelijk uitgesproken dat de huishoudelijke verzorging moet worden gezien als zorg en dat het de voorkeur verdient dat gemeenten de opdracht zo formuleren dat het om een 2B-dienst gaat. Dan hoeft een gemeentebestuur geen aanbesteding uit te schrijven en mag de gemeente bijvoorbeeld aan tafel met de aanbieders de zorg thuis via convenanten (‘bestuurlijk aanbesteden’) regelen of via subsidie. Hiermee heeft de politiek de grip weer terug.

HET MARKTDENKEN LEIDT TOT UITHOLLING VAN DE PUBLIEKE MORAAL

Concurrentie op prijs wordt in de vermarkte publieke sector uitgevochten over de rug van het personeel. Om een goede concurrentiepositie te

verwerven of omdat het afgesproken tarief te laag is, ruilen werkgevers ervaren thuiszorgwerkers in voor goedkope krachten. Of ze stellen hen voor de 'vrijwillige' keuze naar een lagere functiewaardering te gaan (FWG10) en fors salaris in te leveren. Terwijl duizenden thuiszorgmedewerkers te maken krijgen met keiharde loonsverlaging, gaat een groot deel van de zorgbestuurders met een riant salaris naar huis. Driekwart van de topbestuurders die meer verdienen dan de Balkenendenorm, zit in de zorg. Maar liefst 31 bestuurders van de door de vakbonden samengestelde lijst van grootste verdieners in de zorg Actiz50, genoemd naar de organisatie van zorgondernemers, verdienen boven deze norm.

Om lagere tarieven te kunnen vaststellen gaan ook gemeenten de zorg afwaarderen. 'Bij eenvoudige hulp ligt het accent op het schoonmaken van het huis en wordt voorgesteld aan te sluiten op FWG10', schrijft de Rotterdamse wethouder in zijn laatste nota. De gemeente Emmen maakt het nog bonter met een voorstel om tot een basistarief voor 'algemene schoonmaakondersteuning' te besluiten. Ondertussen ruiken de grote jongens geld. De schoonmaaksector rukt op in de huishoudelijke verzorging. Bijvoorbeeld de ADG dienstengroep, waartoe zowel Asito als TSN behoren. TSN zie je overal in de thuiszorg opduiken. TSN heeft inmiddels 23.000 werknemers en is zo snel groot geworden door onder de kostprijs aan te besteden. De al eerder genoemde Thuiszorg Rotterdam heeft sinds 1 januari de huishoudelijk verzorgenden overgedaan naar Zorgwerk/Faveo, ook onderdeel van de ADG dienstengroep. Sindsdien holt de kwaliteit achteruit en voeren de thuiszorgwerkers actie. Het marktdenken is funest voor de arbeidsmotivatie van de werknemers in de zorg. Zij hebben er voor gekozen iets voor anderen te betekenen, het gaat hen niet om producten maar om mensen. Ook de Raad van State wees er op dat de vermarkting van de publieke taken gevolgen heeft voor het gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van de beroepsgroepen. 'De publieke moraal wordt ingewisseld voor private moraal. De beroepsgroep valt uit elkaar. De professionele ethiek wordt gereduceerd tot door

anderen gestelde technocratische of financiële beheersregels. De kwaliteit van de beroepsuitoefening leidt hier op den duur onder.'

GOEDE ZORG IS ALGEMEEN BELANG

De overheid moet waken voor het algemeen belang en de samenhang der dingen zien. Het algemeen belang is niet gediend bij schoonmaakbedrijven in de thuiszorg, maar bij goede thuiszorg die op langere termijn dure verpleeghuiszorg voorkomt. Het bijzondere van onze huishoudelijke zorg is dat zij huishoudelijke taken en zorg combineert. Zij heeft belangrijke signalerende en ondersteunende taken. Steeds vaker is de huishoudelijk verzorgende de enige vaste zorgkracht die wekelijks bij de oudere over de vloer komt. Zij maakt het verschil tussen thuis kunnen blijven wonen of opname in een verzorgings- of verpleeghuis. De signalerende functie staat dan ook opgenomen in het kwaliteitsdocument dat gemeenten en aanbieders hebben opgesteld.

Om puur financiële reden worden overal in het land de huishoudelijke verzorgenden afgewaardeerd, hun zorg- en signaleringsfunctie geschrapt, zo kunnen ze van FWG 15 naar FWG10 en daarmee keldert hun loon met 20 procent. Met de uitholling van het vak tot louter poetsen, dreigt onze unieke huishoudelijke zorg te verdwijnen. Daarom heeft Agnes Kant een tweede wet ingediend over basistarieven. Ook deze wet-Leijten/Kant is aangenomen. Gemeenten moeten fatsoenlijke tarieven vaststellen op basis van reële kostprijzen. Een derde wet, over het oormerken van de gelden voor huishoudelijke zorg, is helaas in de Eerste Kamer gesneuveld. Oormerken is harder nodig dan ooit, nu er forse bezuinigingen richting gemeentefonds liggen. Nu het niet gelukt is oormerken landelijk vast te leggen, is het extra belangrijk te proberen dit in de gemeente voor elkaar te krijgen. De gemeenten die onderbesteden zijn overigens meestal de gemeenten die lage tarieven afspreken.

VERSTEVIG DE POLITIEKE CONTROLE

De regering moet toezien op de kwaliteit van de huishoudelijke zorg en hierover verantwoording afleggen aan het parlement. In een debat vlak voor het zomerreces heeft Renske Leijten de staatssecretaris er nog eens op gewezen dat zij er op moet toezien dat de gemeenten zich aan de wet houden. Gemeenten die huishoudelijke verzorging enkel nog door schoonmaakbedrijven willen laten uitvoeren, overtreden de wet. In de Wmo staat dat de gemeenten de huishoudelijke zorg als individuele voorziening moeten organiseren. De staatssecretaris beaamde dat. Ook gemeenten die evident te weinig betalen per uur, waardoor de inzet van huishoudelijk verzorgenden niet goed geregeld is, overtreden volgens de SP de wet. Tijdens de wetsbehandeling over basistarieven is duidelijk gemaakt dat het bij kwaliteitseisen aan het personeel om minimaal FWG15 gaat. Dit stond ook in de wet maar dit is er door toedoen van de PvdA uit geschrapt. In het verkiezingsprogramma van de SP is opgenomen dat dit weer in de wet moet worden opgenomen. Het zijn nu echter vooral onze afdelingen en fracties die aan zet zijn om plaatselijk te bevechten dat de wet goed wordt uitgevoerd.

NIEUW VERTROUWEN

De publieke zaak hoort onder democratische controle te staan. Met de wetten-Leijten/Kant hebben wij een begin gemaakt om de publieke zaak weer terug te veroveren. Een gevecht van jaren tegen de stroom in. Een gevecht dat we konden winnen door de grote vasthoudendheid van onze Kamerleden en de strijd buiten de Kamer van thuiszorgwerkers, Zorg Geen Markt, vakbonden en onze afdelingen. Het is een strijd die we op vele terreinen moeten aangaan. Om de publieke zaak terug te winnen. Gelukkig staan we in deze strijd niet alleen. Reeds in 2008 stelde de voorzitter van de Raad van State in het jaarverslag: 'Waar marktwerking niet blijkt op te leveren wat wél werd voorgespiegeld, moet opnieuw worden nagegaan welke taken zo essentieel zijn voor het maatschappelijk verkeer dat ze niet aan de private sector alleen kunnen worden overgelaten.'

MET SOLIDAIRE GROET

Tekst: Hans van Heijningen

Peter de Goeje (1943) spant zich sinds 1971 in voor technische en wetenschappelijke hulp aan Vietnam. Zijn boek geeft zowel een goed beeld van de complexiteit van de hulprelatie als van de maatschappelijke veranderingen, die zich niet alleen in Vietnam maar ook in Nederland voor hebben gedaan. Uit zijn beschrijvingen, analyses en verhaaltjes van de straat blijken betrokkenheid, humor en relativiseringsvermogen. Het boek leest als een trein.

De Goeje groeit op in een gezin waarin waardering voor de Amerikaanse bevrijder vanzelfsprekend is. Maar uit woede over de nietsontziende Amerikaanse bombardementen op Vietnam, sluit hij zich aan bij wetenschappers en studenten die iets willen doen tegen de barbarij. 'Ondertussen was er in Nederland van alles aan de hand. We wilden een rechtvaardiger samenleving en dachten dat het socialisme en feminisme uitkomst zouden bieden.' Hij vormt samen met anderen een woongroep, die vervolgens ook weer betrokken raakt bij de steunprojecten voor Vietnam. Logisch, want het persoonlijke is politiek: een opvatting die in die tijd nauw aansluit bij wat leeft onder studenten en scholieren.

HIGHTECH EN COMMUNICATIEPROBLEMEN

Terwijl zijn vrienden zich toelagen op het ontwikkelen van goedkope, simpele en handzame apparatuur – zoals een radiofoon en apparatuur waarmee je in het oerwoud medisch gereedschap kunt reinigen – blijkt het verdomd lastig om via de Vietnamese Ambassade in Parijs helderheid te krijgen over waar de meeste behoefte aan is. Nog ingewikkelder wordt het als je op werkbezoek in Noord-Vietnam communistische functionarissen tegenkomt die geen idee hebben waarvoor je komt, namens wie en waarom. Als je ook nog achterna gezeten wordt door een soldaat die het op jouw fotorolletjes heeft voorzien, of je dure apparatuur van het Komitee onder een afdakje in een rijstveld ziet staan, dan slaat de twijfel soms wel toe. Met vallen en opstaan weet het Komitee Wetenschap en Techniek voor Vietnam het Ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking te betrekken bij de technische projecten. De solidariteitsactivisten hebben de tijd mee. Medewerkers van Bureau Buitenland van de Universiteit van Amsterdam zijn niet te beroerd om in 1981 een technicus in tijdelijke dienst te nemen die, tegen het Amerikaanse boycotbeleid in, geavanceerde apparatuur in het inmiddels bevrijde Vietnam gaat repareren. Langzaam maar zeker gaat het om tientallen projecten waar miljoenen euro's en vele tientallen Vietnamese studenten en academici bij betrokken zijn. Het is geen kwestie van voortdurend stapjes vooruit zetten en geleidelijkheid. Meermaals openen politici van VVD en CDA frontaal de aanval op de technische en universitaire samenwerking met Vietnam. Aanleiding daarvoor zijn de interventie in Cambodja, de problematiek van de bootvluchtelingen en de beschuldiging dat de universitaire samenwerking een steun in de rug van het communistisch

regime zou zijn. Uit De Goejes relaas kun je de conclusie trekken dat overtuigde en volhardende individuen in dit soort crisissituaties het verschil maken. Zonder dat de auteur naar erkenning hengelt, verdient hij complimenten voor zijn inzet en volharding. Een van de Nederlanders die mede door de inzet van De Goeje in Vietnam aan de slag gaat, is SP-kaderlid Vincent Mulder, die er als bijenexpert in Vietnam (1986-1992) aan bijdraagt dat de honingexport in die jaren spectaculair stijgt.

DOORZETTER

Vertegenwoordigers van de internationale solidariteit met uiteenlopende landen hebben van oudsher een dubbele relatie met de wereld van ontwikkelingssamenwerking. Terwijl de activisten in de jaren zeventig en tachtig toegang hebben tot projectfinanciering en op de nodige sympathie kunnen rekenen, bekoelt die relatie daarna. De Goeje ervaart dat persoonlijk door zijn gedwongen vertrek van Bureau Buitenland naar de faculteit van Natuur- en Sterrenkunde en van daaruit naar een – overigens succesvolle – eenmanswinkel.

Naarmate de twijfels over het nut van de ontwikkelingssamenwerking groeien, gaan beleidsmakers van ministeries in een steeds hoger tempo op zoek naar de heilige graal, de ontwikkelingsformule die echt werkt. Discussies over ownership, medefinanciering en tijdschrijven worden steeds belangrijker, terwijl de mensen in Vietnam waar het uiteindelijk om gaat steeds meer achter het behang verdwijnen. Universitaire samenwerking en solidariteit ontaarden in dienstverlening aan derden tegen kostprijs.

Hoe moeten we de inzet van activisten als De Goeje beoordelen? De auteur legt die vraag voor aan een Vietnamese vriend. Het antwoord stemt tot nadenken: 'Jullie hulp is als de oorlog tegen de Amerikanen: de geschiedenis is zo gelopen. Niemand heeft erom gevraagd. Meer valt er niet over te zeggen. Dat je onze universiteiten geholpen hebt, is prima. Jij hebt gedaan wat je het beste vond. Maar ook zonder de hulp uit Nederland zouden wij er gekomen zijn. Natuurlijk, als je huis is verwoest, kan je naar Vietnam komen en bij mij logeren. Je bent van harte welkom, ook zonder ramp. Het is klein, dat weet je, dus het is behelpen.'

Peter de Goeje: *Met solidaire groet*,
KIT Publishers, Amsterdam 2012
€ 24,50
ISBN 946-0222-06-4

STOP DEZE DEPRESSIE NU

Tekst: David Hollanders

Dat er sinds 2008 een economische crisis is, staat niet ter discussie. De oplossing wel: bezuinigingen of hogere overheidsuitgaven. In Nederland werd dit economische dispuut bij het lente-akkoord teruggebracht tot de vraag of de Europese norm van 3 procent begrotingstekort noodzakelijk is voor gezonde staatsfinanciën danwel de economie kapot bezuinigt. Volgens Nobelprijswinnaar Paul Krugman kan de overheid de economische crisis oplossen met één eenvoudige maatregel: meer uitgeven.

Recessies zijn van alle tijden, stelt Krugman in *End this Depression now*, maar worden normaliter redelijk snel en effectief beëindigd door de centrale bank. Die verlaagt de rente, wat zowel investeringen door bedrijven stimuleert als (met schuld gefinancierde) consumptie (met name huizenverkoop). De vraag naar goederen en diensten stijgt, wat leidt tot meer productie en daarmee meer werkgelegenheid.

Ook de afgelopen jaren hebben de Amerikaanse en Europese centrale banken de rente verlaagt, naar ongekende laagtes van respectievelijk 0 en 0,75 procent. Ditmaal blijft herstel evenwel uit; de werkloosheid in Europa en de VS ligt boven de 10 procent en de groei stagneerde. Waarom schiet het monetaire beleid nu tekort? Het antwoord van Krugman is dat we in een *liquidity trap* zitten. De extreem lage rentes zijn alsnog te hoog om consumenten meer te laten uitgeven. Daarvoor zijn de schulden inmiddels te hoog; huishoudens proberen schulden af te lossen of te sparen. En voor bedrijven heeft het geen zin te investeren als de omzet daalt. Eigenlijk zou de rente dus negatief moeten zijn om de economie te stimuleren, maar negatieve rentes zijn onmogelijk. Zie daar de liquiditeitsval.

Maar is het niet verstandig om hoge schulden af te betalen? Voor individuen kan het inderdaad verstandig zijn om minder uit te geven dan het

inkomen. Maar het cruciale punt is, aldus Krugman, dat het desastreus is als iedereen dat tegelijkertijd probeert te doen. Collectief kunnen we niet minder uitgeven dan we verdienen en niet ieder land kan meer exporteren dan importeren (en daarmee een betalingsbalansoverschot hebben). Als iedereen in de economie spaart of bezuinigt, zijn vraaguitval, recessies en werkloosheid het gevolg. De crisis heeft dus niets te maken met te hoge pensioenleeftijden, inflexibele arbeidsmarkten of onverantwoordelijke overheden. We kunnen meer produceren, maar we doen dat niet, omdat niemand consumeert. Dat kan alleen opgelost worden als er een partij (de overheid) is die wel vraag uitoefent. Zo werd de Depressie van de jaren dertig beëindigd door meer overheidsuitgaven aan defensie.

EURO WAS ONZALIG PLAN

De aan Keynes en Fisher ontleende analyse is niet nieuw, maar wordt door Krugman wel op toegankelijke en competente wijze uiteengezet. Daarnaast besteedt hij een groot deel van zijn betoog aan mogelijke tegenwerpingen. De belangrijkste tegenwerping van bezuinigingsvoorstanders is dat hogere overheidsuitgaven tot oplopende rentes en onhoudbare schulden leiden. Dat bezwaar getuigt volgens Krugman evenwel van volledig onbegrip over wat een liquiditeitsval inhoudt. De overheid kan goedkoop lenen, juist door het overaanbod van spaargeld dat de keerzijde vormt van vraaguitval. Bovendien vergroot economische groei de mogelijkheid om schulden af te betalen, waardoor het toekomstig beslag van de schuld op het overheidsbudget zelfs kleiner kan worden. Een uitzondering wordt gevormd door landen die lenen in buitenlandse valuta. Die kunnen slachtoffer worden van zelf-rechtvaardigende speculatieve aanvallen op de munt. Dit is wat er gebeurt in bijvoorbeeld Spanje, dat leent in een munt (euro) waar het geen controle over heeft. Daar waar de VS, Engeland en Japan hun schuld altijd kunnen aflossen door hun

centrale bank obligaties te laten opkopen (gefinancierd door de geldpers), kan Spanje tot economisch desastreuze bezuinigingen gedwongen worden door financiële markten. De euro was dan ook een onzalig plan en kan alleen nog gered worden als de ECB massaal obligaties opkoopt en de Noordelijke landen meer uitgeven. Krugman verwijst de vrees dat overheidsuitgaven tot inflatie leiden (vraaguitval leidt juist tot deflatie) en de overtuiging dat overheidsbezuinigingen voor meer vertrouwen en daarmee hogere uitgaven van private partijen zorgen naar het rijk der onnozele ideeën.

Krugman zijn betoog is inzichtelijk, eloquent en ter zake kundig. Wel doet zijn polemische en pamflettistische stijl soms af aan zijn overtuigingskracht. Zo noemt hij verdedigers van bezuinigingsdenken zeloten of belangenbehartigers, maar wuift hij twijfel aan officiële inflatiecijfers weg als complotdenken. De voornaamste bedenking geldt echter wat niet in het boek voorkomt. De afgelopen drie decennia is de economische groei gebaseerd op – want gefinancierd door – schuldgroei. Uiteindelijk lijkt Krugman dit groeimodel te steunen, terwijl er toch genoeg op af te dingen valt. Het heeft geleid tot exponentieel groeiende schulden, faillissementen, belastingontwijking (hypotheekrenteaftrek), bubbels op aandelen- en huizenmarkten (mogelijk gemaakt door lage rentes), daardoor geflatteerde bankbalansen, ten onrechte uitgekeerde bonussen en een te grote en vooral failliete bancaire sector. Of een alternatief mogelijk is en hoe dat er uit zou zien, blijft onbesproken. Krugman richt zich dan ook volledig (en overtuigend) op de vraag wat er gebeuren moet om de huidige economische malaise te beëindigen.

Paul Krugman: *Stop deze depressie nu*, Uitgeverij Balans, 2012
€ 18,95
ISBN 946-0035-78-7

DE AFDRACHTREGELING: EEN REGELING OM TROTS OP TE ZIJN

Tekst: Hans van Heijningen en Tijmen Lucie Foto's: Bas Stoffelsen

Rechtse partijen doen doorgaans hun best om de bestaande orde overeind te houden, terwijl linkse partijen zich inspannen om de maatschappij op een aantal punten of zelfs diepgaand te veranderen. Wie de bestaande orde in stand wil houden, zit meestal goed in de slappe was. Linkse partijen daarentegen zijn meestal afhankelijk van de financiële steun van heel veel gewone mensen. In veel gevallen staan volksvertegenwoordigers van die partijen een deel van hun inkomen af. Sommige linkse partijen laten de hoogte van de afdracht over aan hun gekozen volksvertegenwoordigers; andere, zoals de SP, maken daar in partijverband afspraken over.

LOKALE EN PROVINCIALE VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

Het werk dat lokale en provinciale volksvertegenwoordigers doen wordt gezien als een nevenactiviteit, vergelijkbaar met de inzet van al die duizenden SP-vrijwilligers die deelnemen aan het reguliere afdelingswerk. Daarbij gaan we ervan uit dat iedereen verantwoordelijk is voor het verwerven van een eigen inkomen. SP-volksvertegenwoordigers staan hun politieke vergoeding af aan de partij en vanuit die afdracht ontvangen zij een compensatie voor de kosten (telefoon, reiskosten, eventueel verlet van het werk) die verband houden met hun politieke functie. Met iedere SP'er die kandidaat is voor de gemeenteraad of voor Provinciale Staten wordt die regeling besproken en kandidaten tekenen daar ook voor. Gemeenteraadsleden in de grote steden – die regelmatig overdag vergaderen – en leden van de Provinciale Staten krijgen 50 procent van hun politieke vergoeding, alle andere gemeenteraadsleden 25 procent. Voor mensen in bijzondere situaties (bijvoorbeeld omdat ze een bijstands- of andere uitkering ontvangen) worden op maat persoonlijke afspraken met de landelijke penningmeester gemaakt. Daarbij wordt altijd aangesloten bij de sociale zekerheid in ons land.

Wat niet kan, is eenzijdig besluiten om de afdracht maar te stoppen. Geen enkele organisatie blijft overeind wanneer leden om wat voor reden dan ook besluiten om zich niet langer te houden aan afspraken die tussen twee partijen gemaakt zijn. Door vervelende veranderingen in iemands leven kan het voorkomen dat een raads- of Statenlid zijn/haar functie niet langer voort kan zetten en dat er een opvolger moet worden gezocht.

TWEDE KAMERLEDEN

Tweede Kamerleden behoren tot de 5 procent grootverdieners. Dat maakt dat het worden van volksvertegenwoordiger financieel een interessante carrièreoptie kan zijn. Maar niet binnen de SP, omdat we onderling afspraken hebben gemaakt over de hoogte van normbedragen. Die normbedragen liggen overigens boven modaal; gaat een Tweede Kamerlid normaal gesproken met 6.000 euro netto naar huis, dan doen onze volksvertegenwoordigers het met 2.600 euro (wat nog steeds een mooi inkomen oplevert).

De SP heeft hiervoor gekozen omdat volksvertegenwoordigers niet veel meer moeten verdienen en ook niet meer privileges zouden moeten hebben dan de mensen die zij vertegenwoordigen. Bovendien laat de partij op die manier zien dat eerlijk delen niet iets is wat wij anderen opleggen, maar dat we zelf het goede voorbeeld geven. Een bijkomend voordeel is dat de partij op die manier niet afhankelijk is van commerciële sponsors en dat we de ledencontributie laag kunnen houden. Zo kunnen ook mensen met een krappe beurs lid zijn van onze partij. Tot slot beschikt onze partij door de afdracht – die grofweg voor een derde van de inkomsten zorgt – over voldoende geld om actieve SP'ers te ondersteunen op het gebied van scholing, ondersteuning van acties etc.

OOK NIET-SP'ERS PRIJZEN DE AFDRACHTREGELING

Journalist John Jansen van Galen in Het Parool: '(...) Dit doet denken aan wat socioloog Willem Schinkel in de Volkskrant zei: 'Alle partijen zijn min of meer D66 geworden' – dolende zielen, die niet meer weten waartoe zij op aarde zijn, behalve om aan de macht te komen en te blijven, maar dan weer niet weten wat ze met die macht willen doen.

Gaat het met de SP nu ook die kant op? Een toetssteen daarvoor is de omstreden afdrachtregeling: alle vertegenwoordigers van de partij in openbare ambten dragen de helft of meer van wat ze daarmee verdienen af aan de partij.

Als de SP die regel zou laten vallen, zou ook mijn zuster zich er vast niet meer voor inspannen. Je loopt je niet het vuur uit de sloffen voor bestuurders die tien keer zoveel opstrijken als jij. De afdrachtregeling is in wezen een nobel arrangement: je hoort niet financieel beter te worden van dienst aan de publieke zaak. Dus ik hoop dat de SP die afdracht (met enige versoepeling en gedeeltelijke bestemming voor een goed doel) niet laat sneuvelen in haar drang naar normalisatie, het midden en ministerszetels.

Lege hulzen hebben we al genoeg, herstel: te veel. De SP schaft de afdrachtregeling hopelijk niet af.'

VOLKSVERTEGENWOORDIGERS AAN HET WOORD

Foto: Daniel Cohen

Nico Heijmans

Manja Smits

Femke Reudler Talsma

Volksvertegenwoordigers van de SP zijn eensgezind in hun oordeel over de afdrachtregeling. Tweede Kamerlid Manja Smits: 'Natuurlijk levert de afdrachtregeling onze partij geld op om goede dingen mee te doen. Daarnaast houden we op deze manier baantjesjagers buiten de deur, ook niet onbelangrijk. Maar het allerbelangrijkste aan de afdrachtregeling vind ik dat het zo'n solidair systeem is. Al onze mensen zijn belangrijk, of ze nu folders rondbrengen of in de Eerste Kamer zitten. Daarom is het zo eerlijk dat de ene SP'er niet meer overhoudt aan zijn werk dan de andere.' Duo-deelraadslid in Amsterdam Femke Reudler Talsma: 'Iedereen doet bij onze partij waar hij of zij goed in is en iedereen wordt voor zijn of haar inzet gewaardeerd, het zou daarom

niet passen om een volksvertegenwoordiger daar een dikke bonus bovenop te geven. Bij de SP zijn de afdelingen de basis.' Statenlid in Noord-Brabant Nico Heijmans voegt daaraan toe: 'Ik ben er trots op dat mijn partij de eigen broek kan ophouden. We hebben geen geld nodig van bedrijven of uit het buitenland en kunnen op deze manier totaal onafhankelijk zijn.' De afdrachtregeling stelt de SP in staat om heel veel mooie dingen voor elkaar te krijgen. Heijmans: 'Iedereen kan bij onze partij scholingen of cursussen volgen, helemaal gratis inclusief reiskosten. Afdelingen kunnen acties voeren en avonden organiseren met het geld dat zij van de landelijke partij krijgen. En wat ook belangrijk is: we kunnen onze contributie heel laag houden en toch bijvoorbeeld

fantastische campagnes voeren!' Over kritiek van andere partijen op de afdrachtregeling zegt Heijmans: 'Ik denk dat ze er vooral zoveel kritiek op hebben omdat ze hierdoor geconfronteerd worden met hun eigen gebrek aan idealisme.' Smits: 'Ze zijn gewoon jaloers! Heel veel mensen in de politiek begrijpen niet dat je in volle overtuiging samen kunt strijden voor je idealen. Wij doen dat, onze afdrachtregeling is ons kroonjuweel en ik ben daar apetrots op!' Reudler Talsma: 'Ik denk dat de kritiek vooral komt van mensen die niet precies weten hoe het zit, en in de regeling een mooie mogelijkheid zien om de SP aan te vallen. Dit lukt eigenlijk nooit. Mensen hebben juist veel respect voor onze regeling.'

IN STRIJD MET EED OF BELOFTE?

Een overgrote meerderheid binnen de SP is trots op de afdrachtregeling, terwijl sommige buitenstaanders daar kritiek op hebben. Volksvertegenwoordigers leggen bij hun aantreden een eed of belofte af die luidt: 'Ik zweer/verklaar dat ik, om tot lid van de Staten-Generaal te worden benoemd, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of voorwendsel dan ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.' Dat roept de vraag op of de afdracht en met name de overeenkomst van cessie – de opdracht van de volksvertegenwoordiger om de politieke vergoeding over te maken aan de partij – niet in strijd is met de wet. De praktijk is dat meerdere politieke partijen een afdrachtregeling kennen en dat geen enkele commissie voor de geloofsbrieven daar ooit een punt van heeft gemaakt. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft in 2006 haar licht over deze zaak doen schijnen en kwam tot de conclusie dat het niet aan overheden is om te bepalen naar welke rekening politici hun vergoedingen laten overmaken. De afdrachtregeling vormt dus geen inbreuk op het staatsrecht.

EEN PROBLEEM OF GEEN PROBLEEM

Wanneer een SP-volksvertegenwoordiger zich niet aan de afspraken houdt die we onderling gemaakt hebben,

ontstaat er een probleem. In dat geval zijn we het aan onszelf verplicht om daar werk van te maken. Wanneer een volksvertegenwoordiger blijft weigeren om aan de afdrachtregeling te voldoen, krijgt betrokkene het verzoek om zijn of haar zetel in te leveren. Bij weigering volgen sancties en bij volharding wordt de betrokken persoon uit de fractie en uit de partij gezet. Omdat dit soort kwesties vaak in de publiciteit komen, brengen opstappers onze partij schade toe. Dat is vervelend, maar het is ook logisch. In het algemeen valt er weinig slecht nieuws over onze partij te melden, terwijl we steeds meer aandacht krijgen, omdat we er politiek steeds meer toe doen.

EVALUATIE, DISCUSSIE, BESLUITVORMING

Op ons XVIII congres hebben we afgesproken dat we de afdrachtregeling gaan evalueren. Een commissie bestaande uit SP'ers uit verschillende geledingen van onze partij maakt een evaluatie en komt met aanbevelingen. Op de partijraad in november nemen we besluiten over de afdracht van raads- en Statenleden. Door de puntjes op de i te zetten maken we de afdrachtregeling bestendig voor de komende jaren.

DE SP EN EUROPA VÓÓR SAMENWERKING, TEGEN INMENGING

Tekst: Dennis de Jong Foto: Bas Stoffelsen

De SP heeft met Europa een soort haat-liefdeverhouding. Aan de ene kant is het pertinent onjuist dat de SP een anti-Europese partij zou zijn. Emile Roemer heeft het in de Tweede Kamer duidelijk gezegd: we zijn niet tegen Europa, we zijn blij met de vrede die Europa ons gebracht heeft en we zijn vóór samenwerking. Aan de andere kant verwerpen wij de neoliberale politiek die al zo'n twintig jaar in Brussel wordt bedreven: in plaats van samen te bouwen aan een sociaal Europa, moedigt Brussel marktwerking en concurrentie aan als heilige principes. Zo zet Brussel mensen tegen elkaar op in plaats van ze op basis van gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar te verbinden.

Daarbij vinden we dat de afgelopen jaren te veel zeggenschap aan Brussel is overgedragen zonder dat de burger zich erover mocht uitspreken. Over de Grondwet mocht de Nederlandse kiezer in 2005 stemmen. Dat werd een duidelijk nee. Kennelijk schrokken de eurofielen daar zo van dat ze daarna alle belangrijke beslissingen namen zonder dat er een referendum werd georganiseerd: het Verdrag van Lissabon, dat in 2009 in werking trad, het economisch bestuur en het begrotingspact, de Europese noodfondsen met het Europees Stabiliteits Mechanisme, enzovoort enzovoort. Daarom pleiten we in het verkiezingsprogramma voor meer bescheidenheid: samenwerken ja, maar we blijven wel de baas over onze nationale begroting, ons sociale stelsel en onze pensioenen, onderwijs en zorg, huisvesting en openbaar vervoer.

Liberaal partijen als D66 zijn lyrisch over 'de Verenigde Staten van Europa'. Als je goed naar hun argumentatie kijkt, zie je dat het daarbij niet of nauwelijks gaat om de menselijke kant van Europa. De voornaamste drijfveer voor hun Europees 'idealisme' is angst. Angst voor concurrentie vanuit Amerika, maar vooral vanuit nieuwe 'opkomende' economieën als China, India en Brazilië. Ze zien Europa dan ook vooral als een economisch project, dat in verschillende stappen gerealiseerd dient te worden.

In de eerste plaats willen zij één grote, interne markt van een half miljard consumenten creëren. Tot zover kan de SP nog wel meegaan, maar we wijzen wel op de lastige kanten van die interne markt. Zo heeft deze geleid tot een heleboel Brusselse regels die bestaande nationale wetgeving hebben vervangen. Deze nieuwe regels pakken echter niet voor alle landen gunstig uit. Een goed voorbeeld is het consumentenrecht. In het voorstel van de Europese Commissie dat hierop betrekking had, zouden de regels voor alle lidstaten hetzelfde worden. De SP heeft dit voorstel in het Europees Parlement bestreden en gelukkig in deze vorm van tafel

weten te krijgen. De Brusselse wetgeving zou namelijk Nederlandse consumenten bijvoorbeeld minder recht op garantie hebben gegeven, zoals in andere lidstaten gebruikelijk is.

Daarnaast heeft de interne markt ook een negatieve invloed gehad op de rechten van werknemers. Als bijvoorbeeld een Roemeens bedrijf een vestiging opent in Duitsland en daar werknemers uit Roemenië laat werken, kunnen die werknemers te maken krijgen met veel lagere lonen dan hun Duitse collega's. Dat komt omdat het Europese Hof van Justitie heeft besloten dat alleen nationaal vastgelegde cao's gelden voor die werknemers. Voeg hieraan toe dat ook het stakingsrecht bij buitenlandse vestigingen van bedrijven uit andere lidstaten beperkt is, en het wekt geen verbazing dat er een neerwaartse druk is ontstaan op de arbeidsvoorwaarden. De werknemers betalen zo voor de 'concurrentiekracht van Europa'.

Het tweede onderdeel van het neoliberale Europese project is wat meestal 'Europees economisch bestuur' wordt genoemd. Dit houdt in dat de Europese Supercommissaris Rehn alle eurolanden doorlicht en 'aanbevelingen' doet. Alleen zijn dit niet zomaar adviezen, want als de regering ze niet opvolgt dreigen er miljardensancties. Alleen als een meerderheid van de lidstaten deze onterecht vindt, kan een lidstaat van die dreiging verlost worden. Nu zullen veel mensen misschien zeggen: maar dat economisch bestuur is er toch voor om de euro te redden? Het is juist dat je geen monetaire unie, zoals de eurozone, kunt hebben zonder intensieve economische samenwerking. Voor de SP was het destijds, in de jaren negentig, reden om tegen de invoering van zo'n unie met één munt in de vorm van de euro te zijn. Wij wisten dat de meeste Nederlanders geen superregering in Brussel wilden. Bewust zijn mensen toen misleid: ons werd gezegd dat de euro handig was op vakantie, maar er werd niet bij verteld dat Nederland hiermee een deel van de zeggenschap op economisch en sociaal gebied zou verliezen. Nu de euro er toch is, moet er nauwer worden samengewerkt, maar het huidige economische bestuur is doortrokken van neoliberale gedachten en daarom verwerpen we het als SP. Er wordt vooral gelet op de begrotingsnormen: maximaal 3 procent van het bruto binnenlands product aan overheidstekort en maximaal 60 procent aan staatsschuld. De Supercommissaris is daarbij eigenlijk een soort robot: als die normen overschreden dreigen te worden, gaat hij maatregelen opleggen. Hij houdt daarbij geen rekening met de negatieve effecten van gelijktijdige bezuinigingen in alle Europese lidstaten, zoals een krimpende economie, oplopende werkloosheid en toenemende armoede. Zolang de begrotingscijfers maar kloppen. Daarnaast controleert de Supercommissaris ook

Dennis de Jong tijdens een vakbonds-demonstratie in Brussel.

of een land wel concurrerend genoeg is en er geen ‘macro-economische onevenwichtigheden’ zijn. In gewoon Nederlands: hij controleert of de lonen niet te hard stijgen en de pensioenen niet uit de hand lopen. Ook dan kan hij met ‘adviezen’ komen. Het hele economische bestuur is gericht op een steeds kleinere overheid en op steeds lagere lonen. Er zit geen greintje sociaal gevoel bij, verblind als men is door het idee van wereldwijde concurrentie.

Je moet maar durven. Eerst zorgde het neoliberalisme voor een crisis waar we nog steeds niet uit zijn, en nu proberen ze met man en macht door te gaan met nog meer liberalisering en privatisering en laten ze de werknemers en werklozen betalen. En dan maar hopen dat we over de rug van gewone mensen kunnen concurreren met de wereld. De SP is tegen zo’n neoliberal Europa. Wij zijn ervoor dat de groei vooral wordt gezocht binnen de Europese markt. Met een half miljard consumenten is die groot genoeg en ook nu al exporteren Nederlandse bedrijven vooral naar landen binnen de Europese Unie. Wij willen geen Europa waar alles maar wordt kapotbezuid. In plaats daarvan willen we dat de Europese Centrale Bank eindelijk eens de geldpersen aanzet en zo rust brengt in de eurozone. Ons Europa bestaat uit landen waar de mensen zoveel mogelijk dicht bij huis kunnen beslissen: waar zij regie voeren over hun eigen wijk of dorp, en waar verder lokaal wordt besloten wat lokaal kan, en nationaal wat nationaal kan. Brussel mag er dan voor zorgen dat werkelijk grensoverschrijdende onderwerpen als milieu en

RECENTE SUCCESSEN VAN DE SP-EUROFRACTIE

TRANSPARANTIE

- Er is een lobbyregister dat steeds nauwkeuriger informatie bevat over wat lobbyisten in Brussel doen.
- Er is een gedragscode voor Europarlementariërs waardoor ze onder andere duidelijkheid moeten geven over bijbaantjes en geen giften met een waarde boven € 150 aan mogen nemen.
- De Europarlementariërs hebben een vrijwillige aanvulling op de gedragscode voorgelegd gekregen waarin ze verklaren geen ongeregistreerde lobbyisten te zullen ontvangen en geen giften aan te nemen met een waarde boven € 50.

SOCIALE RECHTEN

- Verdere liberalisatie van bagageafhandeling op vliegvelden is gestopt.
- De loondumping door bedrijven met brievenbusfirma’s in Europese lagelonenlanden is veroordeeld als onrechtmatig.

BELASTINGEN

- In een motie heeft het Europees Parlement de Commissie opgeroepen met voorstellen te komen om belastingontduiking en –ontwijking te bestrijden, waardoor het voor grote bedrijven onmogelijk wordt hun belasting te drukken via fiscale routes, onder andere via Nederland.

CONSUMENTENRECHTEN

- Het voorstel van de Commissie om alle consumentenrechten in Europa gelijk te trekken, waardoor Nederlandse consumenten erop achteruit zouden zijn gegaan, is gewijzigd. Lidstaten kunnen nu aanvullende rechten toekennen, waarmee de Nederlandse consumentenrechten zijn behouden.
- De rechten van passagiers worden versterkt.

JUSTITIE EN VREEMDELINGENBELEID

- Het Europees Onderzoeksbevel wordt aangepast, zodat lidstaten aanvragen uit andere lidstaten kunnen blijven toetsen.
- De Commissie heeft toegegeven dat de plannen van minister Leers voor het strafbaar stellen van illegaal verblijf in strijd zijn met Europese wetgeving.

MKB

- Voordat wetsvoorstellen definitief worden aangenomen, toetst het Europees Parlement eerst de gevolgen voor het mkb (mkb-test).
- Zowel de overheid als grote bedrijven moeten in de regel binnen 30 dagen aan hun betalingsverplichting voldoen.
- Almunia, de Eurocommissaris voor Mededinging, heeft toegegeven dat de inkomensgrens voor sociale woningen (nu € 34.000) onderhandelbaar is en opgetrokken kan worden op verzoek van de Nederlandse regering.

criminaliteit gezamenlijk worden aangepakt, dat er in alle lidstaten een goed minimumloon is, en dat grote bedrijven hun aandeel leveren door middel van een minimale winstbelasting. Zo’n sociaal Europa zien we helemaal zitten, maar van de neoliberale plannen en maatregelen gaan we, ook in de nationale verkiezingscampagne, gehakt maken.

EEN OP DE TIEN NEDERLANDSE KINDEREN GROEIT OP IN ARMOEDE

Tekst: Tijmen Lucie

In Nederland groeit een op de tien kinderen op in armoede. Dat betekent dat 327.000 jongens en meisjes onvoldoende gezonde voeding krijgen, geen lid kunnen worden van een sportvereniging en in oude kleren en schoenen moeten lopen omdat er in het gezin geen geld is voor nieuwe.

Deze verontrustende constatering doet Kinderombudsman Marc Dullaert in de eerste Nederlandse Kinderrechtenmonitor, die onlangs verscheen. Uit dit onderzoek blijkt tevens dat door de aanhoudende economische crisis het aantal kinderen dat opgroeit in armoede dit jaar met nog eens 40.000 zal toenemen. 367.000 kinderen, oftewel een op de negen, leven eind 2012 dus onder de armoedegrens, wat niet alleen zeer kwalijk is in een welvarend land als Nederland, maar bovendien in strijd is met diverse bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag.

KINDERRECHTENVERDRAG

In artikel 27 van het Kinderrechtenverdrag staat immers expliciet dat het kind recht heeft op 'een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling'. De eerste verantwoordelijkheid voor het kind ligt natuurlijk bij de ouders en verzorgers, maar wanneer zij niet in staat zijn om in het levensonderhoud van hun kinderen te voorzien, dient de overheid op grond van artikel 27 materiële bijstand en ondersteuning te verlenen, vooral wat betreft voeding, kleding en huishouding. Ook het recht op gezondheidszorg, zoals is vastgelegd in artikel 24 van het Kinderrechtenverdrag, valt hieronder. Deze bepaling verplicht de overheid onder meer om zich in te

zetten om ziekte en ondervoeding te bestrijden en voorlichting te geven over gezondheid, voeding en gezinsplanning. Tot slot is in artikel 31 vastgelegd dat ieder kind recht heeft op vrije tijd en de mogelijkheid moet hebben om te spelen, te sporten en deel te nemen aan cultuur. De overheid moet ervoor zorgen dat ieder kind gelijke kansen heeft om dit recht te realiseren.

KINDEREN GROOTSTE GROEP

Dat het met het naleven van het Kinderrechtenverdrag door de overheid slecht gesteld is, blijkt wel uit het feit dat een op de tien kinderen in Nederland opgroeit in armoede. Kinderen zijn zelfs oververtegenwoordigd in de groep mensen die in armoede leven. In 2010 was van alle kinderen tussen de 0 en 17 jaar 9,7 procent arm, tegen 6,3 procent van de volwassenen. Dit komt vooral door de grote kans op armoede voor eenoudergezinnen. Eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen hebben het vaakst een laag inkomen. Een kwart van deze huishoudens had in 2010 een inkomen onder de lage-inkomensgrens (maximaal 1.400 euro netto per maand). Bovendien liepen deze huishoudens tevens het grootste risico op langdurige armoede: 8 procent had in 2010 al minstens vier jaar achtereen een laag inkomen. De kans op armoede is het grootst in de leeftijdscategorie 8 tot 10 jaar. Dit komt mede doordat de kans dat kinderen opgroeien in een eenoudergezin toeneemt als kinderen ouder worden.

SOCIALE UITSLUITING

Opgroeien in een arm gezin kan de ontwikkeling van een kind op veel manieren verstoren. Zo doen arme kinderen het minder goed op school, vertonen ze vaker probleemgedrag en zijn ze in vergelijking met andere kinderen vaker ongelukkig. Ook worden hun kansen op de lange termijn bedreigd en zijn ze vaker als volwassene ook arm. Wanneer het

inkomen van een gezin onder de lage-inkomensgrens valt, is er onvoldoende geld voor absoluut noodzakelijke behoeften als voedsel, kleding, wonen en ziektekosten en voor minimale kosten om te ontspannen en mee te doen in de samenleving (zoals een verjaardag vieren en lid zijn van een sport- of hobbyclub). Armoede leidt daarom niet zelden ook tot sociale uitsluiting. Volgens de Kinderrechtenmonitor is het voor 194.000 kinderen niet mogelijk om mee te doen aan georganiseerde vormen van sport, spel, kunst of cultuur die geld kosten. Dit zijn veelal kinderen die opgroeien in een bijstandsgesin of eenoudergezin, of die van niet-westerse afkomst zijn. Zij moeten hun vrije tijd doorbrengen op plekken in de buurt die gratis zijn, zoals speelpleintjes en buurthuizen.

BEZUINIGINGEN

Gezien het bovenstaande zou je verwachten dat de overheid er alles aan doet om armoede en sociale uitsluiting onder kinderen aan te pakken. Niets is minder waar. Zo was het vorige kabinet-Rutte-Verhagen van plan om vanaf 2012 jaarlijks maar liefst 60 miljoen te bezuinigen op gemeentelijk armoedebelief en schuldhulpverlening. Tel hier maatregelen bij op als verlaging van de bijstand, verhoging van de zorgpremie en het eigen risico en verlaging van huur- en zorgtoeslag en het wekt weinig verbazing dat het aantal kinderen dat opgroeit in armoede dit jaar bij ongewijzigd beleid met nog eens 40.000 zal toenemen tot 367.000. Daarbij zullen deze kinderen steeds meer in een sociaal isolement raken, want de voorzieningen waar zij op zijn aangewezen, zoals buurthuizen, bibliotheken en speelplaatsen dreigen als gevolg van de bezuinigingen bij de gemeenten te verdwijnen.

EEN OPROEP TOT EEN STRIJDBARE EN DEMOCRATISCHE VAKBEWEGING

Tekst: Matthias van Rossum

Een pleidooi voor de relevantie en de urgentie van de vakbeweging. Dat is misschien wel de beste manier om het recente manifest *Van onderop & samen sterk* van Maina van der Zwan te duiden.

Het is goed mogelijk dat de auteur van het manifest het niet eens zal zijn met deze karakterisering. Nergens stelt de auteur zich namelijk expliciet ten doel om zijn lezers te overtuigen van het belang of de noodzaak van de vakbeweging. Het manifest is geschreven voor mensen die al overtuigd zouden moeten zijn: vakbondsleden, politiek geëngageerden, links Nederland. En toch doet het precies dat. Het laat zien waarom links Nederland weer werk moet maken van de vakbeweging. Een zelfstandige en krachtige vakbeweging, welteverstaan, die zich gevrijwaard weet van de invloed van de Nederlandse bestuurderskliek – die zich via achterdeuren in verkenningcommissies en adviesraden de vakbeweging probeert binnen te wringen.

De noodzaak weet Van der Zwan misschien wel het duidelijkst neer te zetten in zijn uiteenzetting over de gevolgen van het neoliberalisme op de Nederlandse arbeidsmarkt. Van der Zwan ontmantelt de mythe van de ‘vrije markt’ en het idee dat voortschrijdende marktwerking leidt tot economische groei die via een ‘trickle-down-effect’ aan iedereen ten goede zou komen. Dat is op zichzelf weinig vernieuwend, maar belangrijk is de koppeling die hij maakt naar de opstelling van de vakbeweging.

Vakbonden zijn de afgelopen dertig jaar met deze valse redenering – van economische groei profiteert automatisch iedereen – verleid tot een opstelling waarbij ze zich medeplichtig hebben gemaakt aan neoliberale hervormingen. Samenvattend ‘wordt van vakbonden verwacht dat ze zich constructief opstellen, in dienst van het “algemeen belang”. De vakbond zou zich “verantwoordelijk” moeten opstellen door mee te denken met de regering en de werkgevers.’ Van der Zwan vervolgt met te laten zien hoe de vakbeweging begin jaren tachtig koos – in de woorden van een toenmalig medewerker van Wim Kok – voor het ‘verantwoordelijkheden [...] nemen voor het oplossen van de crisis’. De gevolgen zijn bekend: flexibilisering van de arbeidsmarkt, afbraak van de sociale zekerheid, uitholling van de vakbonden.

De implicaties van deze constatering zijn niet zonder gevolgen. Wat hier ter discussie staat, is de vraag wat de vakbeweging is en zou moeten zijn. Waartoe bestaat de vakbeweging? Dat klinkt wellicht filosofisch, maar is in feite een concrete en praktische vraag. Een vraag ook die de vakbeweging op dit moment verdeelt. Bestaat de vakbeweging ‘voor het oplossen van de crisis’, voor het smeren van de arbeidsmarkt? Of bestaat de vakbeweging om op te komen voor de positie van de werkende mens in de samenleving en op de werkvloer? Ofwel, bestaat de vakbeweging voor het gemak van bestuurlijk Nederland of voor het belang van werknemers? En, belangrijker nog, is

de vakbeweging van bestuurlijk Nederland of van werknemers? Van der Zwan maakt duidelijk dat deze strijd hier en nu wordt uitgevochten – rond het pensioenakkoord, maar ook rond de inrichting van de Nieuwe Vakbeweging. En dat is precies wat het manifest van Van der Zwan zo relevant maakt. Grote delen van werkend Nederland, zelfs ook leden van de vakbeweging, zien het eigenlijk niet meer zo zitten met De Vakbond. Niet omdat ze het nut er niet van inzien. Ook niet omdat ze niet willen opkomen voor een beter en socialer Nederland. Maar precies omdat De Vakbond verantwoordelijk wordt gehouden voor de jarenlange ‘flexibilisering’ van de arbeidsmarkt (in Van der Zwans woorden: toenemende ‘uitbuiting’), voor het voortdurende ‘verantwoordelijkheid nemen’ van vakbondsbestuurders (mijn vader zou zeggen: ‘uitverkoop!’) en een te grote focus binnen de vakbeweging op ‘individuele belangenbehartiging’ (waarover enkele van mijn collega’s nog altijd vuurspuwend uitroepen dat de vakbond ‘volstrekt niets’ voor ze deed, die ene keer dat het nodig was).

En daar legt de kracht van het manifest misschien ook de zwakte bloot. Het manifest stuurt aan op een grotere rol van de werkvloer en de leden in de vakbond. Het geeft handreikingen voor de wijze waarop dit vormgegeven kan worden – door ‘strijd’, ‘democratie’, ‘solidariteit’ en door gebruik te maken van een zelfstandige houding ten opzichte van bestuurders. Dat is interessant voor het debat dat gevoerd moet worden over de koers van de nieuwe vakbeweging. Maar de vraag is in hoeverre deze handreikingen niet ook al een aantal stappen overslaan. Want hoe gaan wij – en onze collega’s – weer leren om te organiseren? Hoe hervinden we repertoires van (zelf) organisatie? En, belangrijker nog, hoe breken we door het diep gegroeide wantrouwen en cynisme heen? Dat zijn misschien wel de echte vragen waarmee vakbondsleden worden geconfronteerd.

Hoe dan ook: het is in de energieke oproep om weer van onderop een krachtige vakbeweging op te bouwen, dat de waarde van dit manifest schuilt. Het is daarmee een interessante en zinnige aanzet voor de invulling en de koers van de zich vernieuwende vakbeweging – en voor een goed debat daarover. Dus laten we de voorzet ter harte nemen. Het is tijd om de discussie te openen, maar vooral ook tijd om te beginnen met bouwen.

M. van der Zwan, *Van onderop & samen sterk* (Amsterdam 2012).

ISBN 978-94-90180-04-1

Het manifest is gratis te downloaden op de website socialisme.nu

KUNST GAAT ONS ALLEMAAL AAN

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Anna van Kooij

Geen sector wordt naar verhouding zo hard getroffen door de bezuinigingen van het rechtse kabinet Rutte-Verhagen als de kunstsector. Hoe kijkt Sophie Lambo, algemeen directeur van het Internationaal Danstheater in Amsterdam, tegen deze politieke afrekening aan? 'Het tempo en de mate waarin er bezuinigd wordt op kunst en cultuur zijn volstrekt onverantwoord.'

Om te beginnen een lastige vraag: kunt u aangeven wat de waarde is van kunst en cultuur?

'Kunst zorgt in de eerste plaats voor geestelijk welzijn. Ik bedoel hiermee te zeggen dat zij aanzet tot nadenken. Wanneer je een theatervoorstelling ziet of een museum bezoekt dan word je geconfronteerd met maatschappelijke issues. Dat doet iets met je. Je vormt je een mening over wat je zojuist hebt gezien en gaat vervolgens met anderen in discussie. Daar word je een socialer mens van. Daarbij verschaft kunst plezier. Je kunt je even losmaken van de dagelijkse beslommingen en genieten van de schoonheid die kunst, in welke vorm dan ook, te bieden heeft. Tot slot is kunst, net als onderwijs en zorg, noodzakelijk omdat je uitdrukking kunt geven aan de wereld om je heen. Om jezelf als mens te ontwikkelen heb je een zekere culturele bagage nodig. Daarom is educatie van kinderen over kunst en cultuur van het allergrootste belang.'

Op kunst en cultuur wordt verhoudingsgewijs meer bezuinigd dan bij andere ministeries. Hoe verklaart u dat?

'Dit uiterst rechtse afbraakbeleid is er duidelijk op gericht om af te rekenen met de uit de subsidieruif vretende kunstenaar. Dat is het bij de rechtse partijen levende beeld, van een linkse hobby die met ons belastinggeld

'Als er één sector is waar efficiënt gewerkt wordt dan is het wel de kunstsector'

Sophie Lambo

gefinancierd wordt terwijl er maar een zeer beperkte groep mensen gebruik van maakt. Deze voorstelling klopt natuurlijk van geen kant. Als er één sector is waar efficiënt gewerkt wordt dan is het wel die van de kunst. Dankzij een neergaande economische conjunctuur moeten wij het de laatste tien jaar al met minder middelen stellen en ik kan je verzekeren dat elke euro die wij krijgen nuttig besteed wordt.

Wel vind ik dat de kunstwereld kritisch naar zichzelf moet kijken, want het is een gegeven dat er een behoorlijke kloof is ontstaan tussen de

burger en de kunstinstituten. Wij moeten beter uitleggen waarom kunst zo nodig is. Dat het zowel belangrijk is voor de geestelijke ontwikkeling van de mens alsook voor de economie van het land. Denk maar eens aan die miljoenen buitenlandse toeristen die ons land jaarlijks bezoeken om kennis te maken met ons rijke aanbod aan culturele instellingen. Dat levert de schatkist enorm veel op. Het is dan ook volslagen idioot om meer dan 30 procent op kunst en cultuur te bezuinigen. Je maakt daar de sector echt mee kapot.'

Waarom zijn overheidssubsidies zo belangrijk voor de kunst- en cultuursector?

‘Dankzij deze subsidies kunnen wij iedereen die in de kunst werkzaam is een fatsoenlijke cao aanbieden. Je moet immers niet vergeten dat er in de kunst heel veel mensen werkzaam zijn, die ook gewoon een gezin hebben dat ze moeten onderhouden. Daarnaast zijn subsidies noodzakelijk voor de ontwikkeling van jong talent. Net als in alle andere vakgebieden kost het immers geld om mensen op te leiden. Ook voor de bedrijfsvoering op lange termijn heb je een buffer nodig waar je op terug kunt vallen. Zonder financiële zekerheid zegt anders niemand toe.

Maar het grootste belang van het subsidiestelsel is dat we in Nederland hebben afgesproken dat cultuur van ons allemaal is. Kunst moet voor iedereen toegankelijk zijn. Daarom mogen er geen hoge entreprijzen gevraagd worden. Je kunt Nederland in dit verband niet vergelijken met bijvoorbeeld de Verenigde Staten, waar veel meer een mentaliteit van ‘ieder voor zich en God voor ons allen’ heerst.’

Wat vindt u van de keuzes die staatssecretaris Zijlstra bij de bezuinigingen heeft gemaakt?

‘Wat je ziet is dat hij duidelijk voor de topinstellingen heeft gekozen. Instituten als het Rijksmuseum, de Nederlandse Opera en het Nederlands Danstheater blijven buiten schot bij de bezuinigingen van 200 miljoen euro. Jeugddansgroepen en productiehuisen zullen daarentegen verdwijnen uit de basisinfrastructuur. De ontwikkeling van talent komt daarmee ernstig in gevaar. De grote jongens in de kunstwereld moeten nu immers zelf gaan opleiden, maar zijn daar nog helemaal niet op ingesteld. Kijk, dat er ook op kunst en cultuur bezuinigd moest worden kan ik best begrijpen in deze tijd en dat je dan kritisch gaat kijken naar de waarde van een gezelschap of instelling is niet meer dan logisch. Natuurlijk kun je je vraagtekens zetten bij de manier waarop de ontwikkeling van talent is ingericht. Vooral de samenwerking tussen productiehuisen en gezelschappen heeft echt nog wel eens te wensen overgelaten. Dat begint nu uit nood meer van de grond te komen. Ook

heeft er de afgelopen jaren een wildgroei aan kunstopleidingen plaatsgevonden. Van een aantal van deze opleidingen kun je je afvragen of ze wel zinvol zijn. Zeker nu veertig procent van de dans-, toneel- en muziekgezelschappen gaat verdwijnen, zal daar het mes in moeten worden gezet.

Maar door het tempo en de mate waarin de bezuinigingen op dit moment worden doorgevoerd, ontnem je de kunst- en cultuursector de mogelijkheid om te anticiperen op de nieuwe situatie. Veel mensen zullen hun baan kwijtraken, maar van een sociaal plan om hen weer aan het werk te helpen is geen sprake. Ik beschouw dat dan ook als slecht werkgeverschap van Zijlstra. Bovendien zullen veel buurtgerichte initiatieven verdwijnen. Laagdrempelige culturele activiteiten, waar ook mensen met een laag inkomen aan kunnen deelnemen, vinden niet langer plaats. Je ontnemt deze mensen daarmee hun ontspanning en remt hen tegelijkertijd in het kennismaken van nieuwe culturele initiatieven. Ik vind dat eigenlijk te gek voor woorden. We betalen met z'n allen belasting, dus waarom deze groep nog meer treffen?’

Wat vindt u van de opstelling van de Raad voor Cultuur, het wettelijk adviesorgaan van de Nederlandse regering op het gebied van cultuur?

‘Eigenlijk kun je stellen dat de Raad voor Cultuur (RvC) haar functie in deze adviesronde verloren heeft. De kaders waarbinnen de RvC moest opereren waren immers al gesteld. Artistieke kwaliteit is door de staatssecretaris volledig ondergeschikt gemaakt aan geldelijke motieven. De RvC kon dan ook niet anders dan subsidie toekennen aan die instellingen en gezelschappen die voldoende geld opleveren. Zij die dat niet of onvoldoende doen, zullen verdwijnen.’

Wat zijn voor uw eigen werkgever, het Internationaal Danstheater (ID), de gevolgen van de bezuinigingen?

‘Ons probleem is dat wij net in een overgangsfase zitten. Het ID is bijna vijftig jaar lang een gezelschap geweest waar folkloredansen uit de hele wereld werden opgevoerd. Door de invoering van de landelijke basisinfrastructuur (BIS) in 2009, verloren wij een deel van onze

subsidie en werden wij gedwongen om te vernieuwen, wat ook nodig was. De overgang van gezelschap als continu bedrijf naar een productiekern die productiegebonden werkt kost echter tijd en die tijd hebben we nu niet. Juist deze zomer gaan de voorstellingen waarin we de nieuwe koers doorvoeren van start. Naar het zich laat aanzien kunnen we niet rekenen op rijkssubsidie (Ministerie van OCW) en is onze enige hoop nog subsidie via het Fonds Podiumkunsten.

Op 1 augustus horen we of onze aanvraag gehonoreerd wordt. Ondertussen zijn we uiteraard bezig met het onderzoeken van mogelijkheden om hoe dan ook deze ontwikkeling voor onszelf door te kunnen zetten. We zullen dus erg creatief moeten zijn de komende tijd.’

Tot slot: hoe ziet u de toekomst voor het Internationaal Danstheater in het bijzonder en de kunst- en cultuursector in het algemeen?

‘Ik blijf absoluut strijdbaar. Ik heb er alle vertrouwen in dat het vernieuwingsproces waar wij nu middenin zitten op termijn zijn vruchten zal afwerpen. Wij zijn klaar voor de toekomst. In zijn algemeenheid denk ik dat de cultuursector zichzelf opnieuw zal moeten uitvinden. Wij moeten meer duidelijk maken dat kunst en cultuur onlosmakelijk met onze maatschappij verbonden zijn. Dat er in de kunstwereld, net als in alle andere sectoren, gewone mensen werkzaam zijn, die een gezin achter zich hebben staan en die zich met grote toewijding voor hun vak inzetten.’

Sophie Lambo (1963) studeerde Theaterwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Na haar studie werkte zij als productie leider en producent voor uiteenlopende opdrachtgevers in de theater-, film- en televisiewereld, zoals de VPRO en Toneelgroep Amsterdam. Later was zij onder meer hoofdprogrammeur bij theater de Meervaart in Amsterdam en zakelijk leider van het Rotterdamse moderne dansgezelschap Conny Janssen Danst. Vanaf april 2011 is zij algemeen directeur bij Het Internationaal Danstheater in Amsterdam. Zij is getrouwd en heeft twee dochters.

HUREN WORDT STEEDS DUURDER

Tekst: Tijmen Lucie Grafiek en tabel: Geert Reuten

Door alle discussie over de hypotheekrenteaftrek en de huizenmarkt is de aandacht voor de huursector sterk afgenomen, terwijl in Nederland 3,1 miljoen huishoudens een woning huren. Als gevolg van diverse maatregelen van het kabinet-Rutte, zoals de 'Donnerpunten' en verlaging van de huurtoeslag, wordt huren steeds duurder. Ook bij het Kunduz-akkoord gaan de huren omhoog.

HUURCIJFERS

Nederland telt zo'n 3,1 miljoen huurders, wat neerkomt op zo'n 43 procent van het totaal aantal woningen. Verreweg het grootste deel van de huurwoningen is in bezit van de woningcorporaties (2,4 miljoen stuks). Daarmee heeft Nederland de grootste sociale huursector van Europa. Interessant is nu om te kijken wat de gemiddelde huurlasten zijn en welk deel van het besteedbaar inkomen aan huur opgaat. Helaas zijn hier geen recente cijfers van beschikbaar, want het CBS voert maar eens per drie jaar een woononderzoek uit. Volgend jaar verschijnt pas het onderzoek over de periode 2009-2012.

De cijfers uit 2009 laten zien dat de totale woninguitgaven van huurders 600 euro bedragen, tegen 810 euro voor eigenaren. Voor huurders betekent dit dat zij gemiddeld 23 procent van hun inkomen kwijt zijn aan huurlasten, tegen 16 procent voor woningeigenaren aan hypotheek. Het verschil in percentage komt voor een belangrijk deel door het verschil in gemiddeld inkomen tussen huurders en woningeigenaren. Uit de onderstaande grafiek valt dan ook af te lezen dat maar liefst 80 procent van de mensen in de laagste inkomensgroep huurt.

De cijfers over de periode 2006-2009 zijn echter niet representatief, want in die periode was sprake van een

stijging van 13 procent van het gemiddeld netto besteedbaar jaarincome van huurders. Nogmaals, voor de periode 2009-2012 zijn deze cijfers nog niet bekend, maar gezien de koopkrachtdaling van de laatste jaren en de stijging van de huurprijzen laat het zich raden dat huurders een groter deel van hun inkomen kwijt zijn aan huurlasten.

DONNERPUNTEN EN HUURTOESLAG

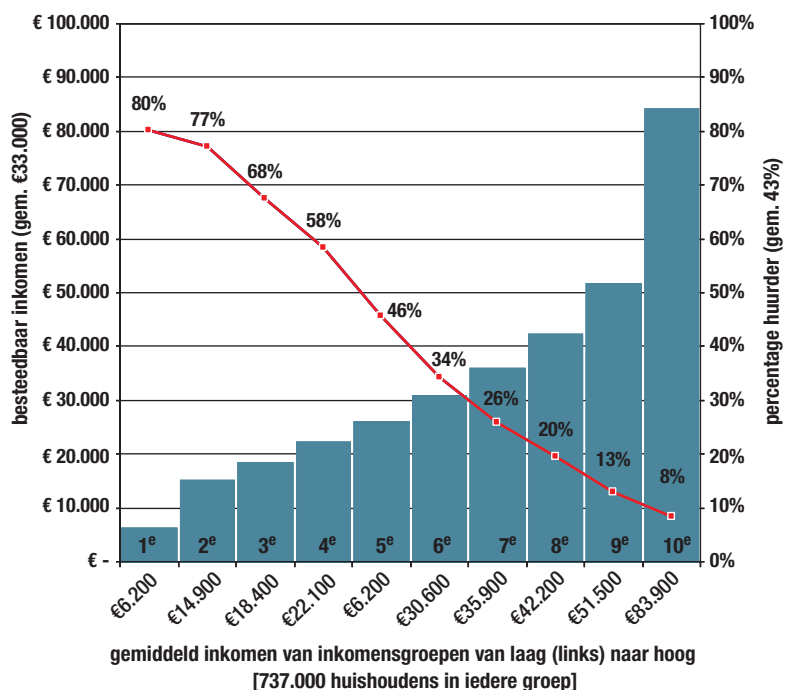
Voor nieuwe huurders geldt in ieder geval dat zij veel meer voor hun woning moeten betalen. Uit onderzoek van het Woonbond Kennis- en Adviescentrum van begin 2012 is gebleken dat de huren van vrijkomende sociale huurwoningen de komende jaren fors omhoog gaan. Corporaties zullen hun huren met gemiddeld 13 procent verhogen, wat neerkomt op een toename van gemiddeld 55 euro per maand. Daarbovenop neemt bijna

een derde van de corporaties de 'Donnerpunten' (extra woningwaarderingpunten) volledig mee bij nieuwe verhuringen. Dit betekent dat de maximale huren in gebieden waar schaarste is – zoals in veel grote steden – met 73 of 123 euro worden verhoogd.

Daarnaast heeft het kabinet-Rutte de huurtoeslag verlaagd (zie onderstaande tabel). Als gevolg van de dit jaar doorgevoerde bezuiniging worden meer dan een miljoen huurtoeslag ontvangende huishoudens geconfronteerd met een daling van hun inkomen van gemiddeld 9,25 euro per maand. Zij moeten daardoor 111 euro per jaar meer huur betalen. Daarbovenop stijgen de huurlasten in 2013 ook nog eens met 3,93 euro per maand door kortingen die eerdere kabinetten al doorvoerden.

De gevolgen van de huurtoeslagverlaging zullen ingrijpend zijn. Het

AANTAL HUURDERS PER INKOMENSGROEP: BESTEEDBAAR INKOMEN (2010)

Bron: Data CBS Statline 20 mei 2012; Grafiek Reuten

MAATREGELEN HUURSECTOR DOOR HET KABINET-RUTTE

- Vanaf 2010 is er een nieuw huurtoewijzingsbeleid voor sociale huurwoningen. Mensen met een inkomen van meer dan € 34.085 kunnen niet meer in aanmerking komen voor een sociale huurwoning (eis vanuit Brussel).
- Het nieuwe verplichte Energielabel wordt meegerekend in de berekening van de huur. Een goed geïsoleerde woning met een hoogrendementsketel, dubbel glas en dergelijke krijgt 25 punten extra in het woningwaarderingssysteem.
- Invoering van de 'Donnerpunten', genoemd naar een voorstel van minister Donner (eind 2011 aangenomen), wat neerkomt op 15 tot 25 punten extra voor woningen op plekken waar schaarste is.
- Nieuwe bezuinigingen op de huurtoeslag, waardoor je minder huurtoeslag krijgt als je woning € 366,57 of meer per maand kost.
- Vijf procent extra huurverhoging voor huurders met een gezamenlijk inkomen van € 43.000 of meer, die in een sociale huurwoning wonen. Dit voorstel is voorlopig van de baan.

gemiddeld belastbaar inkomen van huurtoeslagontvangers bedraagt slechts 18.431 euro per jaar; hun netto besteedbaar inkomen ligt vanzelfsprekend fors lager. De laagste 20 procent van de inkomensgroepen betaalt nu al gemiddeld bijna de helft van het besteedbaar inkomen aan woonlasten. Vrijwel alle huishoudens met huurtoeslag vallen binnen deze categorie lage inkomens. En 73 procent van hen moet rondkomen van het minimumloon.

Door deze kabinetsmaatregelen zullen alle huurders hun huurquote – het gedeelte van hun inkomen dat ze aan huur besteden – zien stijgen. Huur-

ders met een laag inkomen en huurtoeslag gaan er het meest op achteruit. Bij hen kan het percentage van hun inkomen dat zij aan huur moeten uitgeven oplopen tot maar liefst 28,1 procent. Nu is dat 24 procent. Gemiddeld zullen de huren met bijna 4 procent omhoog gaan in de periode tot 2020, zo heeft het onderzoeksbureau ABF bevestigd.

KUNDUZ-AKKOORD

Het Kunduz-akkoord, in mei gesloten door VVD, CDA, ChristenUnie, GroenLinks en D66, belooft niet veel beters voor de huurders. De kortingen op de huurtoeslag die voor de komende jaren zijn voorzien gaan naar alle waarschijnlijkheid gewoon door. De verhuurdersbelasting van 600 miljoen euro die in 2013 zou moeten ingaan, zullen de verhuurders proberen door te berekenen aan de huurders, en huurders met een middeninkomen (tussen de 33.000 en 43.000 euro) krijgen een huurverhoging van 1 procent bovenop de inflatie. Ook voor starters en doorstromers belooft het Kunduz-akkoord niet veel goeds. De Donnerpunten blijven immers gehandhaafd en corporaties mogen de huren van vrijkomende woningen verhogen. Zoals uit onderzoek van de Woonbond is gebleken, streven de woningbouwverenigingen ernaar om dat met gemiddeld 13 procent te gaan doen.

HYPOTHEEKRENTAFTREK

Ondanks het koopkrachtverlies waar huurders mee te maken hebben, gaan de huren door de diverse kabinetsmaatregelen fors omhoog. Zo is de huurtoeslag omlaag gegaan en zijn door de Donnerpunten de huren van vrijkomende sociale huurwoningen aanzienlijk gestegen. Daarbij komen mensen met een inkomen van meer dan 34.000 euro niet meer in aanmerking voor een sociale huurwoning. Aangezien de huren in de vrije sector fors hoger liggen is het voor nieuwe

WAT WIL DE SP

- De hypotheekrenteaftrek wordt in 10 jaar afgetopt voor hypotheekschulden boven de € 350.000. Het percentage waartegen kan worden afgetrokken wordt maximaal 42 procent. Zo zorgen we ervoor dat de subsidie weer effectief wordt en de 'villasubsidie' verdwijnt.
- Als onderdeel van een stimuleringspakket voor de economie komt een aanzienlijk bedrag beschikbaar voor woningcorporaties, om de bouw van goedkope huurwoningen te versnellen en te verhogen. Deze middelen voor woningcorporaties komen alleen beschikbaar in ruil voor concrete afrekenbare afspraken over de bouw van goedkope huurwoningen.
- Er komt geen extra 5 procent huurverhoging voor inkomens boven de € 43.000. De uitvoering van de huurtoeslag door de Belastingdienst wordt verbeterd. De huurbescherming wordt uitgebreid van € 650 euro naar € 850. De huren mogen jaarlijks niet meer stijgen dan de inflatie.
- De zogenaamde 'Donnerpunten' komen te vervallen, waardoor de doorstroming op de huurmarkt bevordert wordt en de meer aantrekkelijke gebieden voor iedereen bereikbaar worden. De grens van € 34.000 als inkomenseis voor een sociale huurwoning zou ongedaan moeten worden gemaakt; door Europese afspraken aan te passen.

huurders bijna onmogelijk geworden om een woning te bemachtigen, zeker in schaarstegebieden als de grote steden. Ook het Kunduz-akkoord voorziet niet in een redelijker huurbeleid. Mensen met een bescheiden middeninkomen gaan volgend jaar zelfs 1 procent extra betalen voor hun woning. Tegelijkertijd wordt er nauwelijks iets gedaan aan de hypotheekrenteaftrek, terwijl Nederland de hoogste hypotheekschuld ter wereld heeft. Onder het kabinet-Rutte is de subsidie op koopwoningen met nog eens 500 miljoen toegenomen (zie tabel). Omdat de kloof tussen huren en kopen alleen maar groter is geworden, vindt er totaal geen doorstroming plaats. Wil je de woningmarkt uit het slop trekken dan je zul de hypotheekrenteaftrek echt moeten beperken.

RUTTE-EFFECT

	2010	2012	verschil
totale huurtoeslag (in miljoen)	€ 2.232	€ 2.138	- € 94
totale hypotheekrente-aftrek min EW-forfait (in miljoen)	€ 9.600	€ 10.100	+ € 500

Bron: Ministerie van Financiën (EJB dec 2011)

DE AWBZ

Tekst: Robert Vonk Foto: Harry Pot / Spaarnestad Photo / Hollandse Hoogte ©

Wie de afgelopen tijd de vaderlandse kranten en actualiteitenrubrieken een beetje heeft gevolgd, kan het haast niet zijn ontgaan. De uitgaven aan gezondheidszorg stijgen snel. Hierdoor wint het pleidooi voor een drastische hervorming – of zelfs afschaffing – van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) weer aan kracht. ‘De ouderenzorg kan best zonder de AWBZ’, stelde Guus van Montfort, voorzitter van de zorgondernemersorganisatie Actiz op 16 juli jongstleden in de Volkskrant. Het ‘informele netwerk’, ofwel de familie, mantelzorgers en vrijwilligers, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Zorgverzekeringswet zouden genoeg garanties bieden voor een ‘goed verzorgde’ oude dag.

Het is de vraag of dit allemaal wel zo eenvoudig is. De AWBZ is er immers niet alleen voor de ouderenzorg, maar voor een scala aan andere zorgvoorzieningen. Daarnaast is de AWBZ ook nog eens de juridische basis voor de verzekeringsplicht van de Zorgverzekeringswet van 2006. Artikel 2 laat daar weinig onduidelijkheid over bestaan: ‘Degene die ingevolge de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten en de daarop gebaseerde regelgeving van rechtswege verzekerd is, is verplicht zich krachtens een zorgverzekering te verzekeren of te laten verzekeren.’ Dit is eventueel via een wetswijziging nog wel te ondervangen. Problematischer is het feit dat de AWBZ in beginsel een volksverzekering is voor onverzekerbare vormen van zorg. Kunnen het informele netwerk, de Wmo en de Zorgverzekeringswet deze taak wel zomaar overnemen?

Het is goed om hiervoor even stil te staan bij de ontstaansgeschiedenis van deze, zowel in naam als in karakter, bijzondere regeling. Toen de wet in 1968 werd ingevoerd, vormde ze samen met de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) het sluitstuk op de Nederlandse verzorgingsstaat. In internationaal opzicht liep Nederland hiermee uit de pas. In geen enkel ander West-Europees land

werd al een dergelijke regeling ingevoerd. Pas in de jaren negentig van de twintigste eeuw kwamen in Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en Frankrijk gelijksoortige regelingen tot stand.

Waarom was Nederland er zo vroeg bij? Dit lag voor een belangrijk deel aan de geldingsdrang van de geestelijk vader van de wet. Hoewel de AWBZ uiteindelijk onder toezicht van de protestantse politicus en minister van Sociale Zaken Bouke Roolvink door het parlement werd geloodst, kwam de wet zelf uit de koker van zijn voorganger, de katholiek Gerard Veldkamp. Hij had een duidelijk idee over de grondslag van sociale zekerheid. ‘Men moet in het oog houden dat de mens niet alleen individu doch tevens gemeenschapswezen is. De inrichting der samenleving moet dus zowel (...) steunen op het beginsel der individuele verantwoordelijkheid, als op dat der medeverantwoordelijkheid’, stelde hij in 1949 in zijn proefschrift over sociale zekerheid in Nederland. Dit betekende onder andere dat mensen voor risico’s die ze niet redelijkerwijs zelf konden dragen, moesten kunnen terugvallen op het grotere collectief van de samenleving: het ‘draagt elkanders lasten’ in optima forma.

Hiermee toonde Veldkamp zich in ideologisch opzicht een volger van Beveridge. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden er zowel in Hitlers Derde Rijk als in het vrije Londen plannen gesmeed voor een nieuwe vorm van sociale zekerheid voor ‘na de oorlog’. De Britse econoom William Beveridge vond hiervoor inspiratie in het door de Amerikaanse president Franklin Delano Roosevelt gepropageerde streven naar ‘vrijwaring van gebrek’. In 1942 vertaalde hij dit streven naar de praktijk in het beroemde rapport *Social Insurance and Allied Services*. Het rapport schetste de contouren van een door de overheid gecontroleerd systeem van sociale bescherming voor iedere burger van de wieg tot het graf, ongeacht inkomen, afkomst of levensovertuiging.

De Nederlandse regering in ballingschap in Londen was erg onder de indruk van het rapport en riep vrijwel direct een Nederlands equivalent van de commissie-Beveridge in het leven: de commissie-Van Rhijn. Het radicale hervormingsplan van deze commissie vond in het bevrijde Nederland echter weinig steun. Desalniettemin werd er, onder andere met de invoering van de Wachtgeld en Werkloosheidsverzekering (WW) en de Algemene Ouderdomswet (AOW), door de sociaaldemocraten en katholieken gezamenlijk gewerkt aan de realisatie van het achterliggende programma. Veldkamp had hier als staatssecretaris van Economische Zaken in de rooms-rode coalitie zijn steentje aan bijgedragen.

Bij zijn aantreden als minister van Sociale Zaken in het liberaal-confessionele kabinet-De Quay (1959-1963) ging Veldkamp dan ook onverstoord verder op de weg van Van Rhijn. Dat het kabinet intussen van ‘kleur’ was

PRELS UIT DE PARLEMENTAIRE GESCHIEDENIS

DEEL 4

Minister dr. Marga Klompé en minister Veldkamp in de Tweede Kamer tijdens de behandeling van de Algemene bijstandswet, 2 april 1963.

veranderd, scheen hem weinig te kunnen schelen. Hij had een duidelijke visie op de ontwikkeling van de verzorgingsstaat en dat programma werkte hij – al dan niet in samenwerking met zijn collega-ministers – rustig af. Van afkeer van de sociaaldemocraten – na de val van het laatste kabinet-Drees onder de katholieke politici niet ongebruikelijk – was bij Veldkamp geen sprake. Hij zocht en vond wisselend steun bij zowel de confessionele partijen als bij de sociaaldemocraten. ‘Wat ik raar vind in de Nederlandse politiek, is dat men het een politicus kwalijk neemt als hij voor een bepaalde zaak werkt. Daar ben je toch voor ingehuurd? Politiek is geen kegelclub van toffe jongens’, blikte hij later terug.

Zijn werklust was in ieder geval ongeëvenaard. Hij realiseerde tijdens zijn bewind onder andere de invoering van de Algemene Kinderbijslagwet, de Wet sociaal minimum, de Wet Werkloosheidsvoorziening (WW), de Algemene bijstandswet (samen met Marga Klompé) en de WAO. De AWBZ – toen nog Algemene Wet Zware Geneeskundige Risico’s

geheten – moest de kroon worden op zijn werk.

Nederland liep volgens Veldkamp in internationaal opzicht namelijk achter. De zorg voor gehandicapten, verpleegbehoefte oudere, chronisch zieken en psychiatrische patiënten schoot eigenlijk tekort. Er waren relatief weinig instellingen voor langdurige zorg en er was ook weinig geld voorhanden om deze instelling te financieren. Deze vormen van zorg waren immers gezien hun langdurige karakter en de hoge kosten die hieraan verbonden waren ‘onverzekeraar’ en waren dan ook niet opgenomen in de ziekenfondsverzekering of de particuliere ziektekostenverzekering. Dit betekende dat de kosten voornamelijk werden afgewenteld op de familie, liefdadigheidsinstellingen en de Armenwet. Die schoten vrijwel om dezelfde redenen als verzekeraars en ziekenfondsen in hun taak tekort. Veldkamp stelde voor om de kosten van deze vormen van zorg, waarvan niemand redelijkerwijs kon verwachten dat mensen die individueel zouden kunnen dragen, met een collectieve regeling af te dekken. Niet

de staat, niet de ziekenfondsen of verzekeraars, maar de gemeenschap zou voortaan de lasten dragen, zodat iedereen die dat nodig had toegang kreeg tot langdurige zorg. Opvallend genoeg kreeg Veldkamp met zijn voorstel veel bijval van particuliere ziektekostenverzekeraars en ziekenfondsen. Ook zij onderkenden de groeiende behoefte aan langdurige zorg, maar konden dit wegens hun veelal kleine verzekerdenbestanden niet zonder gigantische premiestijgingen financieren. Maar de AWBZ beoogde meer: toegang tot vormen van langdurige zorg zou niet langer een gunst zijn – al dan niet betaald door een staatsvoorziening of liefdadigheid – maar een recht dat voor iedere burger moest gelden en door alle burgers gezamenlijk werd gedragen.

Met dit in het achterhoofd is het ironisch dat vandaag de dag volgens sommigen de taken van de AWBZ best kunnen worden overgenomen door het ‘informele netwerk’, de Wmo en de Zorgverzekeringswet. Met de huidige kostenstijging in de zorg is het verre van waarschijnlijk dat de familie- en vriendenkring de kosten van langdurige zorg nu wel zou kunnen dragen. De Wmo is, net als de Armenwet destijds, als een vooraf gebudgetteerde regeling een gemankeerd instrument voor de bekostiging van zorg. En het is maar de vraag of zorgverzekeraars, ondanks hun grote verzekerdenbestanden, wel zitten te springen om deze taken van de AWBZ over te nemen. Het zou in ieder geval gepaard gaan met een premiestijging die alle premiestijgingen sinds 2006 in de schaduw zou stellen.

Robert Vonk (1983) studeerde geschiedenis aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Sinds 2006 is hij werkzaam als onderzoeker voor het Kenniscentrum Historie Zorgverzekeraars, verbonden aan het VU medisch centrum te Amsterdam. Hij werkt aan een proefschrift over de geschiedenis van particuliere ziektekostenverzekeraars in Nederland.

DE BELANGRIJKSTE THEMA'S BIJ DE VERKIEZINGEN: ZORG, ECONOMIE EN SOCIALE ZEKERHEID

Tekst: Arjan Vliegenthart

In aanloop naar de verkiezingen van 12 september wordt Nederland overspoeld door peilingen. Interessant voor politieke junkies, ook omdat uit onderzoek blijkt dat nieuws over peilingen ook weer invloed kunnen hebben op de voorkeur van kiezers. Maar het blijven peilingen, op 12 september begint iedere partij met nul zetels. Toch geeft kiezersonderzoek vaak een interessant inkijkje in onderliggende trends, iets wat waarschijnlijk van meer waarde is dan de vraag of een partij één zetel erbij krijgt of er één verliest.

Zo liet onderzoeksbureau TNS Nipo onderzoeken welke thema's de Nederlandse kiezer belangrijk vindt. Een interessante studie, omdat verschillende partijen op diverse onderwerpen inzetten. Zo wil Geert Wilders bijvoorbeeld de verkiezingen tot een referendum over de Europese integratie maken en heeft D66 hervormingen tot centraal uitgangspunt gebombardeerd. Volgens TNS Nipo maakt de Nederlandse burger zich vooral zorgen over de economie, de zorg en de sociale zekerheid. Onderwerpen rond Europese integratie worden over het algemeen minder belangrijk gevonden en de islam lijkt bij deze verkiezingen als prominent onderwerp te hebben afgedaan.

Het belang dat kiezers aan de economie, de zorg en de sociale zekerheid hechten, biedt voor de SP extra perspectief. Juist op deze onderwerpen is een meerderheid van de Nederlandse bevolking het met de voorstellen van de SP eens. In de Spanning van maart dit jaar lieten we zien dat er brede steun is voor voorstellen om het eigen risico in de

zorg aan te pakken, het ontslagrecht niet te versoepelen en de WW in stand te houden. Ook als het gaat om Europa is een meerderheid van de Nederlandse bevolking het met de standpunten van de SP eens. Een meerderheid van de Nederlanders is voor Europese samenwerking, wil niet terug naar de gulden, maar wil ook geen verdere macht aan Brussel overdragen.

Op al deze terreinen heeft de SP ook een goede *track record*. De SP heeft zich jarenlang ingezet om de marktwerking tegen te gaan en de patiënt

centraal te stellen. Dat leidde dit jaar tot de aangenomen wetten-Kant, die paal en perk stellen aan de marktwerking in de thuiszorg. Op het gebied van sociale zekerheid is de SP uitgegroeid tot een belangrijke partner van vakbeweging, die binnen en buiten het parlement strijdt voor een goede bescherming voor werkenden (jong en oud), werklozen en gepensioneerden. En als het gaat om Europa was de SP de drijvende kracht achter het 'nee' tegen de Europese Grondwet die de macht van Europa verder wilde uitbreiden en de invloed van grote ondernemingen en de vrije markt nog groter wilde maken.

Daarom kunnen SP'ers met overtuiging de straat op. Maurice de Hond peilde onlangs dat een op de drie Nederlanders overweegt – onder bepaalde omstandigheden – op de SP te stemmen. Dit betekent dat veel burgers welwillend tegenover de SP staan. De uitdaging in deze campagne bestaat er dan ook in deze welwillende mensen zoveel mogelijk te spreken en ervoor te zorgen dat hun sympathie op 12 september in een stem wordt omgezet.

BELANGRIJKSTE ONDERWERPEN BIJ DE VERKIEZINGEN OP 12 SEPTEMBER

Thema's die doorslag geven in stemgedrag	%
Economie	21
Gezondheidszorg en welzijn	20
Sociale zekerheid	17
EU (bevoegdheden en zeggenschap)	9
Ethische kwesties	6
Onderwijs	6
Bestrijding criminaliteit / terrorisme	6
Integratie moslims / allochtonen	4
Overheidsdienstverlening	3
Milieu en duurzaamheid	2

Bron: TNS Nipo, 23 juli 2012